

ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ ΤΗΣ ΓΡΗΑΣ

ΝΑΙΕΡΜΕΝΟΙ σ' αντίσκημά τους τ' αβλωμένα
στη νοτισμένη τή γῆ στην πλαγιά ενός λόφου
ἀγροπνοῦσαν οἱ ἄνδρες τοῦ λόφου σὲς προ-
φυλακῆς.

Ἵσκιος σκοτεινοί, ἐσάλευαν ἀργὰ σὲς κορυ-
φογραμμή οἱ κινητοὶ σκοποὶ μὲ τίς λόγχες
βγαλμένες ἀπὸ τὰ μάντζερα γὰρ νὰ μὴ λάμπουν
σὲς ἀθέβαιο φῶς τοῦ λευκοῦ φεγγαριοῦ ποῦ
ἐκατέβαιναν ἀργὰ πρὸς τὴ μελανὴ σιλονῆτα
ἐνὸς βουνοῦ, γιγναιζομένου πρὸς τ' ἀριστερὰ
τῶν προφυλακῶν. Ἀεζὶ ἀντιφῆγγε τὸ λιγο-
στὸ σελιγράφος ἑνὸς πολυκόρουτος κισσιό-
λευκος λόφος γυμνόδενδρος καὶ πῆρ' ἀκόμη
ἕβρισε αὐτῶν τοῦ αὐσιγλοῦ νυχτερινοῦ

αἰθέρος τὴν τιάνεια μεγαλειότητά του ὁ Ὀρθήλος.

Τὴ βαθεῖαν ἡσυχία ἐτάραξε μόνον τὸ πριγγμένο, μονότονο βῆμα τῶν
σκοπῶν καὶ τὰ σιγαλὰ ψιθυρίσματα τῶν φιοτίρων ποῦ ἦταν τουγγμένοι
σὲς κομβέστες των. Κῆπιον - κῆπιον — νὰ ἦταν ἀντίλαλος ἀνείρου; — Ἐγλύ-
καινε τὴν ἐπίσημη αἰγὴ τῶν νυχτερινῶν προφυλακῶν κῆπιον κοινδο-
νισμα μακρονὸ ξεστρωτισμένον κοπιδιοῦ. Κῆπιος; Τοῦρκος; τωμάτης; θὰ
εἴχε πλανηθῆ σὲς ἐρημιές, φεβγόντας τὴν ἀχορταγιά τῶν κομιτατζήδων.

*

Ὅταν τὸ φεγγάρι ἐκύλισε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, ποῦ ἐξέχρῳσε γιὰ
λίγες στιγμὲς ἡ κορυφή των μέσα σ' ἕν' ἀγκάλιασμα μελίζωμον φιοτίος,
ὁ λοχαγὸς ἀνασηκώθηκε ἀπὸ τὸ ξάπλωμά του κ' εἶπε χαμηλόφωνα σὲς
ὀπηρέτη του, ποῦ καθισμένος λίγο παραπάνω ἐκντισθε αὐσιγλῶς τὰ
πολύθημα τίσρα:

— Ἦες τοῦ λοχία τῆς τετάρτης διμοιρίας νῆρθη νὰ τοῦ 'πῶ!

Ὁ ὀπηρέτης ἐκρέμασε τὸ μάντζερα ἀπὸ τὸν ὀμιον κ' ἐπῆδηξε αὐν
ζαρκάδι πρὸς κῆπιος σκῆς ποῦ ἐμνωρολογουῦσαν πρὸς τὴν ἄεση τοῦ
πρόχειρον καταυλισμοῦ, χαμηλότερα σὲς πλαγιά κ' ἐκντισε ἐπιτολόθηκε
μπρὸς σὲς λοχαγὸν τὸ σβέλετο κωφάστημα τοῦ λοχία τῆς τετάρτης.

— Διατάξατε!...

-- Δὲ μοῦ λές, λοχία, ἄλλαξαν τὰ νοῦμερα τῶν σκοπῶν ἀπὸ τὴν
τρίτη διμοιρία;

— Τοὺς ἄλλαξαν τώρα - δά.

— Γύρισε ἡ περίτολος ἀπὸ κάτω;

— Θάνα μισὴ ὦρα.

— Εἶδαν τίποτε ἕποπον;

— Ἀκουσα τὸ δεκανέα ποῦ ἀνάφερε σὲς ἀνθρωπολογαγὸ ἡσυχία
παντοῦ μῆτε φῶς, μῆτε τοιμουδιά ἀπὸ τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ μόνον μὴ
φωτιά δεξιά, πολλὴ δεξιά, πῆρ' ἀπὸ τὸν Στρυμῶνα.

— Φωτιά; Νὰ μὴν ἦταν «διαλείπον φῶς»;

— Γιὰ «ὀπτικὸ» λέτε; Ἄ, ὄχι! Ὁ «ὀπτικὸς» τῆς ἑκτῆς Μεραρχίας
ἐδούλευε νωρῆς τοῦ ἀπαντοῦσαν ἀπὸ τὴν πρώτη. Ὅπως λέει ὁ κύριος
ἀνθρωπολογαγὸς θάταν νωρὰ καμμιανῆς συζυμοχίας ἐφάνηκε βαθεῖα
καὶ δὲ μπορεῖ νάνα τώρα Βούλγαροι κατὰ κείνο τὸ μέρος...

— Καλά! Ἐγύρισε ἡ περίτολος ἀπὸ τὸ Μίγροβο;

— Βέβαια; ξαπλώθηκαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖ χάμων ἔκαμαν δρόμο γερό...

— Μπόρεσαν νὰ συνδεθοῦν μὲ τὸ ὄγδοον τῆς τετάρτης;

— Βέβαια! βρῆκαν σὲς χωριὸ μὴ διμοιρία τοῦ ὄγδοου Συντάγμα-
τος μ' ἕναν ἀνθρωπολογαγὸ.

— Ἀκουσε δῶ, λοχία! Νὰ πάρῃς μιὰν ἐνωμοτία καὶ νὰ τραβήξῃς
προφυλακτικὰ πρὸς βορῶν δυὸ χιλιόμετρα ἀπὸ δῶ θὰ βρῆς ἕνα χωριὸ,
ἐκεῖ ποῦ ἀρχίζου τὰ ὑψώματα πρὸς τὸν ποταμό. Στὸ χάρτη τὸ εἶδα
σημειωμένον Στάρισοβο. Δὲν ξέρουμε τί ἀνθρωπο κἀθονται ἐκεῖ μπορεῖ
νὰ ἦναι καὶ μερικὸ Ἕλληνας. Ἄν εἶδῃς τίποτα φῶτα, μπαίνεις μέσα μὲ
προσοχή, παίρνεις ὅσες πληροφορίες μπορέσης καὶ γυρνῆς.

— Μὰ λέτε νάνα κατοικημένο ἀκόμα;

— Ἀκουσα ἀπὸ νωρῆς τὰ σκυλιὰ ποῦ ἐγαύγιζαν ἐπίμονα; δὲ θάρψαν
οἱ κάτοικοι.

— Μὰ κὶ ἂν ἦναι μέσα, κύριε λοχαγέ, ποῖς θὰ ξαγρυπῆ τέτοιαν ὦρα;

— Ἀλήθεια, τί ὦρα εἶναι;

— Θὰ κοντεύουν τρεῖς; εἶναι παραπάνω ἀπὸ τρία τέταρτα ποῦ ἄλλα-
ξαν τὰ νοῦμερα τῶν δύο.

— Ἐοῦ, πάλι, βλέπεις καὶ κάτεις; πρὸ πάντων ἡσυχία; ξέρεις ποῦ
ἔχει μέτωπον ὁ ἐχθρὸς...

— Ναί! σ' ἐκεῖνα ἐκεῖ τὰ ὑψώματα.

— Ναί! τὸ θυμάσαι τὸ σύνθημα;

Ὁ λοχίας ἔκνυσε κατὰ τὸ λοχαγὸ κ' ἐπιθύρισε:

— «Κωνσταντῖνος — Κωνσταντινούπολις».

— Ὠραῖα! ἐμπρὸς λοιπόν! πάρε τοὺς ἄνδρας σου καὶ τραβᾶ. Καὶ
τὸ νοῦ σου, λοχία!

*

Ἡ περίτολος ἐξέκνησε ἀργὰ καὶ ἀθόρυθα, ἀνέθηκε πρὸς τὴν κορυ-
φογραμμή, ἐπέρασε μὲς ἀπὸ τοὺς σκοπούς, ἔδωκε τὸ παρῶνθημα
κὶ ἄρχισε νὰ κατεβαίη πρὸς τὴν σιηνὴ καὶ σκοτεινότητα κοιλάδα, πέραν
ἀπὸ τὴν ὀπισθὴν ἐφαινοντο κῆπιοι δυσκολοδιάκριτα ὑψώματα.

Δυὸ - τρία δέντρα ἀκινητοῦσαν κάτω ἀπὸ τὸν παρῶνθημα παλμὸ τῶν
ἀστερισμῶν, ποῦ ἀστραφταν αὐν ζωντανὰ αἰνηματικὰ σχήματα σ' ἕνα
ἀπέραντο χάος σκοτεινὸ. Στὴ δίχα τοῦ λόφου ἄρχισαν τ' ἀστάχνα νὰ
θροοῦν σὲς διάβα τῆς περιπόλου, ποῦ ἐπροχωροῦσε βουβή, κατ' ἄνδρα.
Μὴ ὀπνοια μονοπατιοῦ ἀσπρολόγησε ἀθέβαιο μέσα σὲς χωράφια καὶ
γύρω τῆς τ' ἀστάχνα ἐσημάτιζαν ἀδλάκι στενὸ. Ἐνας - ἕνας οἱ φαντά-
ροι ἐμπῆκαν σ' ἀδλάκι ὁ λοχίας, ἐπὶ κεφαλῆς, ἐγύριζε βιαστικὰ τὸ

κεφάλι του δεξιά κι' αριστερά. Καθένας άκουε τόν άνασασμό των κι' όταν καμμιά φορά τὸ κοστάκι τοῦ βελον ἔχτυποῦσε στὰ παγοῦρια, ἐνόμιζε κανεὶς μέσα στὴν ἀπόλυτη μεταμεσσηνοχητία τὴν ἡσυχία ὅτι ἀντιβούξε σὲν ἀπὸ βρόντο βαρὸν ἢ λιγὴ ἢ κοιλίς. Ἔτσι ποὺλι ἀναφτεροῦργιασεν ἀπὸ κάποιον θαμνόδετρο κ' ἐπέταξε στὸ σκοτάδι μὲ μιὰ σιγγιγιά φωνὴ φόβου ποῦ ἐξέσχισε πένθιμα τὸ βαρὸν καταπέτωμα τῆς νύχτας. Τώρα τὸ μονοπάτι ἄρχισε νὰ γίνεταί ἀνηφορικὸ προχωροῦν οἱ φαντάροι μὲ τὸ λογία τους ἀργότερα...

Ἔτσι φῶς! Ὁχι δὲν εἶναι ἄστρο! Εἶναι σταθερὸ καὶ κοκκινωπὸ... Ἄξαφτα ξεσπᾷ ἀπὸ τὸν ἀνήφορον ἀδιάκοπο γαῖσιμα σκυλιῶν ὃ ἀντιλαλος σέρνεται τρεμουλιαστός πρὸς τὰ βᾶθη τοῦ νυχτερινοῦ δριζόντος.
— Νὰ χαθοῦν τὰ ζωτόβολα! ἢ δὲ μᾶς πάρουν μυροδιὰ οἱ ἄρκου διασεί... — ἀκοῦστηκε θυμωμένη ἡ φωνὴ τοῦ λογίου.

Ἡ περὶολος ἐσταμάτησε στὴν ἀρχὴ τοῦ χωριοῦ τὰ σκυλιὰ ἔλυσοῦσαν σὲν γαῖσιμα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐτολμοῦσαν νὰ κηδήξουν ἔξω ἀπὸ τοὺς μανδρότοιχους τῶν ἀλλῶν. Ὁ λογίας μὲ τὸ μάνλιχρον «ἀνὰ χεῖρας» ἐχτύπησεν ἡσυχὰ μιὰ ξύλινη ἐξώπορτα ἐνὸς ζυμυλοῦ σπητιοῦ. Σιγανὰ μουρμουρισματα ἀκούσθηκαν ἀπὸ μέσα. Ἐπειτα ἔτσι βῆμα ἔλαφρὸ ἐπροχώρησε κ' ἐσταμάτησε πίσω ἀπὸ τὴν μανταλομένη τὴ θύρα.

— Ἀνοίξετε!

— Παναγία μου! Ἐλληνες εἶσαστε; — ἀκοῦσθη μιὰ γλυκεῖα κοριτοίστικη φωνὴ μὲ καθαρία Ἑλληνικὴ προφορὰ. Κ' ἐσηκώθη ἀθύρθη ὃ μάνταλος καὶ ἡ πόρτα ἔτριξε καθὼς ἀνοίξε διάπλατη. Κ' εἶδαν οἱ φαντάροι μιὰ νέα, ἔως εἴκοσι χρονῶν, μὲ μάτι ἀρθλίονοχητὰ ἀπὸ φοβισμένην ἔκσταση, μὲ ἓνα χαμόγελο χαρᾶς ἀνεκλάλητης, μὲ μισοξέπλεγμα πλοῦσαι μαῦρα μαλλιά, μὲ ἓναν λόγρον τρεμώεργον στὸ ἄστρο σὲν μαρτυτικὸς κρῆνος τὸ χέρι τῆς δὲν ἐφοροῦσε παπούτσια, κατὰ τὴν Τουρκομερικτὴν τὴ συνήθεια κ' ἐστέκετο ἀκίνητη, σὲν ἀπολιθωμένη ἀπὸ φόβον μὲζὸ καὶ χαρὰ.

✱

— Μὴ φοβᾶσαι, κυρά! Εἴμαστέ στρατὸς Ἑλληνικός! Θέλωμε μερικὲς πληροφορίες.

— Καλῶς θοῦσαστε! Καλῶς θοῦσαστε!... Παναγία μου!... Παναγία μου μεγαλόχαρη!... ὄνειρο μου φαίνεται!... Κοιτάσατε μέσα!... Παναγία μου, ποῦ μᾶς ἀξίωσες νὰ ἰδοῦμε τὸ θάμι σου!... ὄνειρο!... ὄνειρο!...

Κ' ἐπαραιμέρισε γιὰ νὰ περῶση ὃ λογίας μὲ τρεῖς φαντάρους οἱ ἄλλοι, μὲ ἓναν δεκανεῖα ἐπὶ κεφαλῆς ἐκαίθησαν μερικοὶ κατὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ χωριοῦ καὶ μερικοὶ ἔξω στὸ στερὸ τὸ ὄροισμα.

Οἱ ἄνδρες ἐμπήκαν σ' ἓνα δωμάτιο εὐρύχωρον, ἀδευσιδὸ σκεδῶν, μὲ ἓνα πλατὸν χωριάτικο κρεβάτι, ἓνα ἀχρωμάτιστο ξύλινο χοντροφτιασμένο τραπέζι χαμηλὸ σὲ μιὰ γωνιά, ἀκουμπησμένα σὲ μιὰ καμάρια τοῦ τοίχου ἦταν δυὸ-τρία βιβλία σὲ μιὰν ἄλλη γωνιά ἓνας μπόγος καὶ στὴ ἀνωμένη τὴ γωνιά μπροστά, μιὰ γρημιά, μὲ τὴ χάχη τῆς ἀκουμπησμένη σὲν τοίχου, ἐσειῶταν ὀλάκερη μὲ ἀναφυλλητὰ περγαμῆνα.

Ἡ νέα ἀπῆλθε τὸ λόγρον σὲν τραπέζι κ' ἔτριξε πρὸς τὴ γρημιά ἐγονάτισε μπροστά τῆς, τὴν ἀγκάλιασε στοργικὰ καὶ μὲ φωνὴ ὑγρὴ ἀπὸ τὰ δάκρυα τῆς εἶπε:

— Μάννα, μὴ σκιάζεσαι! Ἐλληνες ἦρθανε! Ἐλληνες! ἔ' ἀκούς; ἡ Παναγία ἔκαμε τὸ θάμα τῆς!

ἦρθε ἔ' ἀσκέρι μας! ἦρθε ὃ στρατὸς τοῦ Κωνσταντινου! Μάννα! Δὲν εἶναι ψέμματα σοῦ λέω! Μάννα! σήκω νὰν τοὺς ἰδῆς!

Ἡ γρημιά ἔκαμε νὰ σηκωθῆ, ἀλλὰ δὲν ἐβαστοῦσαν τὰ γόνατά τῆς ἀπὸ τὴ συγκίνηση ἔξαντάσε σὲν θέση τῆς κ' ἐσταυροκοπιῶνταν κ' ἔβλεπεν τὰ δάκρυα τῆς ποταμὸς...

— Ἐλληνες εἰσαστε, κυρά!

— Ἐλληνες λέει! Εἶμαι ἡ δασκάλα τοῦ χωριοῦ. Εἴμαστέ ἀπὸ τὰς Σέρδας ἐμεῖς... τί τραβήξαμε δὲ μπορᾷ νὰ σᾶς τὸ πῶ... πέρασαν ἀπὸ δῶ προχτὲς οἱ τρισκατάρτοι κ' ἐπάγωσε ἡ καρδιά μας... ποῦ νὰ φρόγουμε καὶ ποῦ νὰ πᾶμε! Μαζευτήκαμε στὴν Ἐκκλησιὰ κ' ἐπεριμέναμε τὸ θάνατον καὶ τὰ χειρότερα... Μὰ μᾶς ἐλυπήθηεν ὃ Θεὸς... Τοὺς εἶχε κόψει ἐρόμος τὰ ἦπατα καὶ δὲν ἐσταμάτησαν... ἐτράβηξαν τὸν ἀγύριστο... Εἶναι τώρα ταμπουρωμένοι σ' ἐκεῖνο — γιὰ τὸ βουδὸ... Ἀνὸ μέρες καὶ δυὸ νύχτες μῆτε ψωμὶ βάλουμε σὲν στόμα μας, μῆτε τὸν ἕπνο γνωρίσαμε... Μὲ τὴν ψυχὴ σὲν δόντια σᾶς ἐπεριμέναμε... Ἀλυχοῦσαν ἀπόψε τὰ σκυλιὰ καὶ ἐδεόμαστε γονατιστὲς στὴν Παναγία νὰ εἰσαστε ἐσεῖς ποῦ ἀνεβαίνετε... Ἀτέλειωτη μᾶς ἐφάνηκε ἡ νύχτα... Δόξα νάχης, Παναγία Δέσπονα!... Ἀκόμα ψέμματα μου φαίνεται πῶς σᾶς βλέπω...

Ἡ γρημιά ἔδλω ἔκλαιγε κ' ἐσταυροκοπιῶνταν...

— Κ' εἶναι πολλοὶ Ἐλληνες σὲν χωριό, κυρά δασκάλα;

— Ἰσα με εἴκοσι σπήτια οἱ ἄλλοι εἶναι Τούρκοι... τί φόβον τράβηξαν κ' αὐτοὶ οἱ κακόμοιροι!...

— Βούλγαροι δὲν εἶναι;

— Μιλᾶνε μερικοὶ μόνο Βουλγάρικα, ἀλλὰ εἶναι χριστιανοί, πατρι-αρχικοί...

— Ἐχετε ἐκκλησιὰ;

— Τὸν Ἅγιον Μηνᾶ — μεγάλ' ἡ χάρη του...

— Αἰ! μὴ φοβᾶστε! Ἀῦριο θὰ προχωρήσῃ ὃ στρατὸς μας σὲν χωριὸ σας καὶ θάχχετε ἀσφάλεια.

— Τι; θὰ μᾶς ἀφήσετε τώρα, ποῦ ξανασάναμε, ποῦ σᾶς εἶδαμε;

Ἡ γρημιά ἄρχισε νὰ κλαίῃ δυνατώτερα.

— Ἐχομε ἐπιηρεσία! Μὴ φοβᾶστε! δυὸ βήματα εἴμαστέ ἀπὸ δῶ...

— Σταθῆτε νὰ σᾶς δώσω ἔτι μᾶς βροσκαται! Ὁ Θεὸς νὰ λυπηθῆ τις μαννάδες σας καὶ νὰ σᾶς φυλάγῃ ὅπου πᾶτε! Σταθῆτε...

Ἡ νέα ἔτριξε κατὰ τὴ γωνιά. Κάτω ἀπὸ ἓνα μάλλινο σκέπασμα ἐπῆρε ἓνα κομμάτι ξερὸ ψωμὶ — τὸ μόνο ποῦ εἶχαν σὲν σπῆτι τους — τέσσερα ἀγὰ κ' ἓνα χαριάκι κερφέ, ἀνακατωμένον μὲ ζάχαρη ψιλή. Τὰ ἔδωσε σὲν λογία.

— Ἐδχαριστοῦμε, κυρά! Δὲ μποροῦμε νὰ σᾶς τὰ πάρουμε! Ἐχομε ἐμεῖς ἔτι μᾶς χορεύεται... Σᾶς ἐδχαριστοῦμε πολὺ...

Ὁ λογίας ἀπῆλθε τὸ ψωμὶ καὶ τ' ἀγὰ σὲν τραπέζι οἱ φαντάροι ἐκνυτοῦσαν σιωπηλοὶ μὲ μιὰν ἀσυνήθιστη συγκίνηση σὲν ἀποσκληρωμένα ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὴν ἀργιότητα τοῦ πολέμου χαρακτηριστικὰ τους πότε τὴ νέα δασκάλα, πότε τὴ γρημιά.

— Πᾶμε, παιδιὰ! Καλὸ σας ξημέρωμα, κυρά! Εἶπεν ὃ λογίας κ' ἔκαμε νὰ προχωρήσῃ κατὰ τὴ θύρα.

Τότε εσηκώθηκε ἡ γοργὴ καὶ ἐκόλλησε μετὰ κόπον ἕως τὸν λοχίαν ἕνοιξε τὸν πολυπλοκὸν κόρφο της καὶ ἀνέσχεσε κατὰ περιαισθημένο ἕνω τὸ γεροντικὸν της τὸ λαμρὸν τὸ ἐφίλησε καὶ τὸ ἔδωκε στὸ λοχίαν.

— Πῶς το, παιδί μου, γέγραψε τὴν ἐνχοδλά μου — ἐφιθέρισε με ἀθυρήνη φωνή — εἶναι τίμιον ἔξελος!... Ὁ θεὸς μαζί σοι!

Ὁ λοχίαν τὴν ἐκύτταξε ἀναποφάσιτος μὴ σιγή.

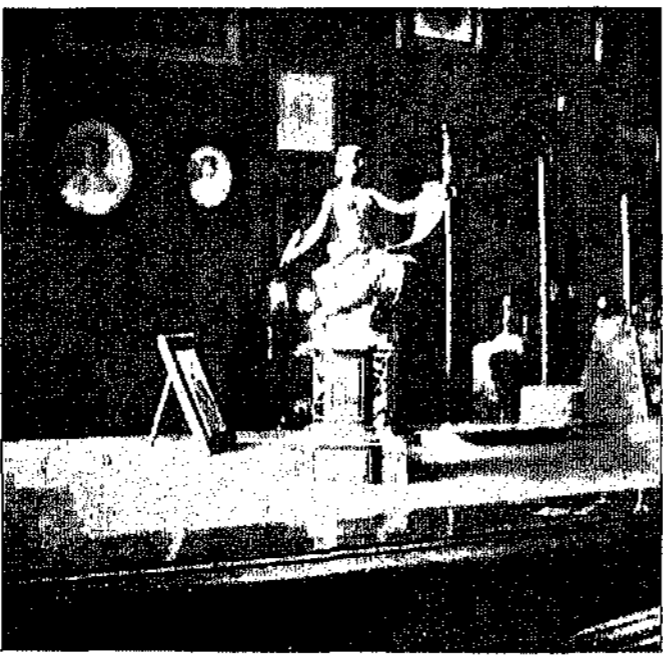
— Πῶς το, κὲρ λοχίαν, καὶ θὰ μὴς βγῆ σὲ καλὸν — τοῦ εἶπεν ἕνας ἀπὸ τοὺς φαντάρους, ψηλὸς καὶ μετὰ γένεια ποικιλία.

Ὁ λοχίαν ἐκρυφεν ἀμίλητος στὸν κόρφο του τὸ φυλαχτὸν. Ὅταν ἐτρέβηξεν ἡ ἐνωμοτία πίσω κατὰ τὸν κατήφορον, στήν ἕσθη τοῦ χωριοῦ δὲ λοχίαν ἔστρεψε πρὸς τὸ σπήντι τῆς διασκίλιας... Κοιτῶντας τὸ λῆγον ἦταν ἀκόμη στήν πόσταν ἀκίνητη ἡ νέη διασκίλια ἀνάλαμπη τὸ πρόσωπό της κερένω καὶ κάλαρό στὸ γοργότερον φῶς. Κ' ἦταν ἡ ἑσθίαν τοῦ Ἑλλη- νικοῦ φωτός μέσα στήν ἰσχύτητα τῆς νυχτός.

Ὅταν ἡ ἐνωμοτία εἶχε φθάσει ἀπὸ βλάθος τῆς κυλάδος ἡ χαρραγή ἐγλυκόσκαζε πίσω ἀπὸ τὸν Ὀρθηλον ἀπὸ τὴ μίσην τῶν σκοταδιῶν ποῦ ἐκρυγαν ἐβούησε τὸ πρῶτον κανόνι.

Ἐν Ἀθήναις, Ἀ κέρβιος 1913

N. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

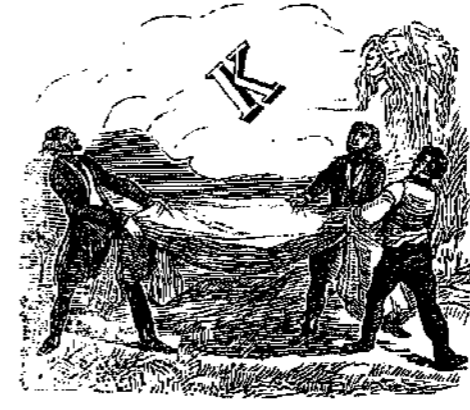
✱ Η ΜΟΥΣΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ✱

Ἡ ὀμορφία ἀνεκλήριον ἔγαλα, τὸ ὁποῖον εἰς ἀνίμνησιν, ἐκδηλοῦσα τὴν βαθυτέραν αὐτῆς χάριτα καὶ τὸ ἄλγος, ἔπερ ἠοιάνθη ἐπὶ τῇ ἀπομυκρῶσει του, ἐδώρησεν, ἡ ἐν Βερο- λίνῳ ὁμογενῆς Κοινότης εἰς τὸν διαπρεπῆ Συγγραφεὴ τῆς "ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν", κ. ἄλ. Ἐργατοῦ, ἀνακληθέντα τῆς Ἑλλην. Πρεσβείας, ἡν ὡς Πρεσβευτὴς ἐπὶ τόσα εἴδη ἐτίμησε διὰ τῆς πεφωτισμένης αὐτοῦ ἰδέσεως. Ἐξελθὼν τὸ περίφημον αὐτὸ καλλιτέχνημα ἐκ τῶν πεφω- τισμένων ἐργαστησίων τοῦ Bartholdicus, ἀναπαύσασθαι τὴν Μούσαν τῆς ἱστορίας ἀναγράφου- σαν εἰς τὰς δέλτους αὐτῆς τὰς μεγάλας καὶ πατριωτικὰς προσπαθείας τῆς Β. Πρεσβείας κοσμοῦται δ' ἐπὶ χρυσοῦ κλαδίος φερουσῆς ἀνεκαυμαγμένης τὰς φωνὰς: «Τῷ Κλέωνι ῥίση Ἐργατοῦ ἡ ἐν Βερολίνω Ἑλληνικῆ Κοινότης Ἐδύνημονοῦσα».]

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΑΡΜΟΣΤΑΙ ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

(1816 - 1864)

ΑΤΑ τὰ συνταγματικὰ νό- μμα τῶν Ἰονίων νήσων, ἀνώτατοι ἐν αὐταῖς ἀπε- σταλμένοι καὶ ἐντολοδόχοι τῆς Προστατίδος ἐγένοντο οἱ λόρδοι Μεγάλοι Ἀρμο- σταί, ὡς ἐκαλοῦντο καὶ ἐτι- τλοφοροῦντο οἱ ἀπὸ τοῦ 1816 διοριζόμενοι ἀνώτα- τοι διοικηταί, ἐν Κερκύρα ἐδρεύοντες, ἀντὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1809 ἔδραν ἐχόντων τὴν Ζάκυνθον, ὃν τελευ- ταῖος ὑπῆρξεν ὁ Campbell.

Οἱ Μεγάλοι Ἀρμοσταί ἐλαμβάνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν ἀνω- τέρων στρατιωτικῶν τάξεων, περιεβάλλοντο δὲ διὰ μεγάλης συγκεντρο- τικῆς ἐξουσίας καὶ ἐμισθοδοτοῦντο ἀδρότατα.

Περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ 1816 Ἀρμοστῶν ἔσται ἡμῖν ὄδε ὁ λόγος ἐν βραχεῖ.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Γεώργιος Γ', δυνάμει τῆς ἀπὸ 5 Νοεμ- βρίου 1815 συνθήκης μεταξὺ Ἀγγλίας, Αὐστρίας, Πρωσίας, Οὐγγα- ρίας, Βοσνίας καὶ Ρωσίας, δώρισε πρῶτον τῶν νήσων Ἀρμοστήν, τὸν στρατηγὸν Sir Thomas Maitland, ἀρχομένου τοῦ 1816. Ἐνταλθεὶς οὗτος ὑπὸ τοῦ προστατοῦ βασιλέως τὴν παραχώρησιν συνταγματικοῦ χάρτου τοῖς Ἰονίοις, δώρισε κατ' ἀρχὰς τὰ δέκα μέλη τοῦ Καταρκτικοῦ συμβουλίου (Consiglio primario), τοῦ κατὰ τὸ σύνταγμα δικαιοῦ- μενου εἰς τὴν πρότασιν τῶν υποψηφίων βουλευτῶν, εἰς διπλοῦν ἀριθμὸν τῶν ἐκλεκτῶν. Τὸν ἐκλογικὸν κατάλογον κατήρτισεν, ἀναθεωρήσας τὴν χρυσοῦν βίβλον (libro d'oro), ἐν ἧαν περιορισμένῳ ἀριθμῷ ἐκλογέων.

✱ I. A. ΑΡΣΕΝΗ: ΜΙΧ. Α. ΡΑΦΑΗΛΟΠΟΥΛΟΣ "ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ," ✱ 409

Ἔργον αὐτοῦ ἦτο τὸ περιάνησιον Σύνταγμα τοῦ 1817, ὅπερ ἐψηφίσθη σχεδὸν αὐτοβοεῖ ὑπὸ πληρεξουσίων, οὓς ἐκεῖνος πράγματι ἐξελέξατο, ἀπολύσας αἰθιαρέτως καὶ τοὺς ὀλίγους ἀντιπολιτευομένους. Ἡ συντακτικὴ συνέλευσις μετετάπη τῇ 2 Ἰανουαρίου 1818 εἰς πρώτην νομοθετικὴν, ἄνευ νέας ἐκλογῆς, παρὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Συντάγματος. Ὁ Μαίτλανδ ὑπῆρξε βίαιος, μισελύθερος, δεσποτικός, αὐστηρὸς ἐθνικόφρων. Δι' οὗ παρεχώρησε Συντάγματος, δὲν προσεπόρισε βεβαίως ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν κέρδος τῇ Ἀγγλίῃ ἢν ἀνεπροσώπευσεν. Αἱ ἀπονεμηθεῖσαι δὴθεν ἐλευθερίαι ἦσαν ὀλίγαι καὶ ἐποουσιώδεις, τὰ δὲ δικαιοματα φαινομενικὰ, ὑπερθέτων ἔκτοτε τοῦ σπύρου τῆς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν δυσπιστίας τοῦ Ἰονίου λαοῦ, τῆς προκαλεσάσης μετέπειτα τὰς μεταδυσθυμίας, τὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὸ ἐνωτικὸν ζήτημα. Ὁ Μαίτλανδ ἀφῆκε μνήμην ἀτεχνῆ καὶ μιστην διὰ τε τὴν ἐν ταῖς νήσοις πολιτικὴν του πορείαν καὶ διὰ τὰ μισελληνικὰ καὶ ἀφιλενθρώπα αἰσθηματικά του κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα καὶ διότι ἐγένετο ὄργανον τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὴν ἀπεμπόλησιν τῆς Πάργου, δουλοπρατῆς καὶ φίλος ἔχων πρὸς τὸν τύραννον τῆς Ἡπείρου Ἀλῆ-Πασσάν, ἐνῶ ἄλλοι ἀνώτεροι Ἀγγλοὶ ὑπάλληλοι, ὡς οἱ Λεβουσσὲ καὶ Νάιτερ ἐπολιτεύθησαν ἐν προσομοίαις περιστάσει φιλενθρώπως καὶ τιμίως, χωρὶς νὰ παρῶσι καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους.

Μεθ' ὅλα ταῦτα θμῶς ὁ Ἀρμιστῆς ἐκεῖνος ὑπῆρξε προνοητικός, δραστήριος καὶ εὐφυέστατος, τοῦτο δὲ δέκνεται ἐκ πολλῶν αὐτοῦ μέτρων ληφθέντων κατὰ τὰ πρῶτα τῆς διαουήσεως αὐτοῦ ἐπὶ. Διὰ ταῦτα καὶ διὰ τὴν ὀπωσθήποτε πειρίσιν τῆς ἐπὶ πολὺ σαλευθείσης ἐννόμου τάξεως, ἔσχεν βιανούς τοὺς τιμῶντας αὐτόν, ἐπ' ᾧ καὶ ποιημάτων ἐγκωμιαστικῶν ἠξιώθη καὶ βιβλία ἀριεργώθησαν αὐτῷ καὶ προτομῶν καὶ ἀνδριάντων ἐκρίθη ἀντίξις.

Ὁ τοσοῦτον συνδέσας τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετὰ τῶν τυχῶν τῶν Ἰονίων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν φρίσιν τοῦ Θωμαῖκου προσάψας περισσοτέρην αἰτίαν εἰς τὸν Ἀγγλικὸν λαὸν ἢ αἰτίαν εἰς τὸν Ἰονικόν, ἀπέθανεν ἐν Μελίτῃ τῇ 17 Ἰανουαρίου 1824. Τοῦτον διεδέξατο ὁ Sir Fred. Adams καταγόμενος ἐκ τῶν ἀριστοκρατικωτέρων οἰκῶν τῆς Σκωτίας, ἀνὴρ παιδείας πολλῆς, ἐγκρατῆς καὶ ἐν ὕλοις πολλὰς διακριθεὶς, γεννηθεὶς δὲ τὸ 1784 ἐν Λονδίῳ. Ἦτο φιλέλλην καὶ φιλόμαχαιος, περιηγήθη δὲ πολλὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας, συλλέξας πολλὰ ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα καὶ λαογραφικὴν ὕλην, ζωγραφίας δὲ καὶ ζῶντα τότε ἐπιφανῆ πρόσωπα καὶ ἱστορικὰ ταπεῖα. Κατέστειλε τὴν στίαν τῆς Λευκάδος, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τὸ 1830 ἐξεδηλώθη ἡ πρώτη κατὰ τῆς Προστασίας διαμείνεια ἐν Κεραλληνίᾳ. Ὁ Ἄδαμς εἰργάσθη μετ' ἀγάπης ὑπὲρ τῶν νήσων, ἐξαιρέτως δὲ ἠγάπησε τὴν Κέρκυραν. Τὸ 1828 ἐπελήφθη μετὰ ζήλου τὰ τοῦ καταρτισμοῦ κωδίκων, δικονομῶν καὶ ὀργανισμῶν. Ἐμερίμησεν, εἰ καὶ μετ' ἀξιοκατακρίτου παλλίως οπαυτῆς τοῦ Ἐπιτανησιακοῦ χρήματος, περὶ ἔργων συγκοινωνίας, καὶ ἐγέρσεως δημοσίων κτιρίων μάλιστα ἐν Ζακύνθῳ καὶ Κεραλληνίᾳ. Ἐπ' αὐτοῦ ἠέξαντο λειτουργοῦντα ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία, τὸ Ἱεροσπουδαστήριον καὶ τὰ Λύκεια. Ἐπ' αὐτοῦ ἐγκυτέστη ἐν Κεραλληνίᾳ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1826 καὶ ἡ πρώτη ἐκ γεωργῶν καὶ κηπουρῶν παροικία ἐκ Μελιτιῶν. Περὶ πολλῶν ζητημάτων γεωργικῶν, οἰκονομικῶν καὶ ἡγεμονικῶν

εἰργάσθη μετ' ἀφοσιώσεως. Τοῦτο ἀντέστη, εἰ καὶ ἀκοντι, ἢ παράδοσις τῆς Πάργου. Γνωστὸν διὰ καὶ προσεφέρθη, ἵνα μεσολαβήσῃ περὶ ἐντίμου συμφωνίας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Τούρκους, κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀπελύθη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1832, ἀπέθανε δ' ἐν Ρώμῃ τὸ 1853. Γνωστὸν διὰ ψηφίσματι τῆς Βουλῆς τῷ 1832 ἠγέρθη ἐν Κερκύρᾳ ἡ προτομὴ αὐτοῦ.

Τρίτος τὴν τάξιν ὑπῆρξεν ὁ Lord Nugent, μετὰ τὴν βραχεῖαν προσωρινὴν διοίκησιν τοῦ Al. Ouitford, καὶ θανόντος τοῦ μὴ φθάντος ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχὴν Σκώτου στρατιωτικοῦ Magdonal. Ὁ Νούγεντ ἐκ μεγάλου οἴκου τῆς Ἀγγλίας, ὑπῆρξεν ἀνὴρ φιλελεύθερος. Ἀναλαβὼν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1832, ἐπηγγέθη πολλὰ ὑπὲρ τῆς μεταδυσθυμίας τοῦ Συντάγματος, ὄν τινὰ καὶ ἐπραγματοποίησεν, ἐν οἷς καὶ τὸ περὶ προτάσεως τριπλοῦ ἀριθμοῦ ὑποψηφίων βουλευτῶν ὑπὸ τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου, πρὸς δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς χρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὡς ἐπισήμου ὄργανου. Ὑπῆρξε φειδωλὸς, ἀφελὴς ἱκανὸν χρηματικὸν περίσσευμα ἐν τοῖς ταμείοις. Τὸ 1835 παρητήθη ἅμα ἀνελεθόντος τὴν ἀρχὴν συντηρητικοῦ ὑπουργείου.

Τὸν Νούγεντ διεδέξατο ὁ H. Douglas, Βαρώνος καὶ στρατιγῆς. Συντηρητικῶν ἀρχῶν καὶ ἐθνικόφρων, ἀπηνῶς κατεδίωξε τοὺς φιλελευθέρους. Ἐπ' αὐτοῦ σπατάλη ἐγένετο τοῦ δημοσίου χρήματος. Ἰσχυρὰ ἀντιπολιτευσίς συνεπήχθη τότε κατ' αὐτοῦ ἐν τῇ Βουλῇ ὑπὸ τῶν Ἄνδρ. Μουστοξύδου, Νικ. Ἀννίνου καὶ Μ. Μεταξά, ἐξαιρέτως δ' ἐγένετο ἀντιδημοτικώτατος δι' ἃς ἐποιήσατο ἐχθρικός καὶ δυσμενεστάτος εἰσηγήσεις, ἔτεσι 1837 καὶ 1839, πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν Northamby κατὰ πολυκρότων τότε πολιτικῶν ὑπομημάτων διαπρεπῶν Ἰονίων πολιτευτῶν. Ἐπ' αὐτοῦ ἀνευνήθη τὸ ζήτημα τοῦ περιουσιακοῦ τῶν πολιτῶν τοῦ γάμου. Τότε συνέστη ἡ Ἰονικὴ Τράπεζα, ἐδημοσιεύθησαν οἱ κώδικες, αἱ δικονομίαι καὶ οἱ ὀργανισμοὶ ἐθεμελιώθη τὰ ἐν Κερκύρᾳ Φρενοκομεῖον, καὶ συνέστη Γεωργικὴ Ἑταιρεία ἧς ὑπῆρξε θερμουργὸς προσιάτης. Κατεδίωξεν ἀπηνῶς κατ' ὑπόδειξιν τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀγγλοῦ πρεσβευτοῦ καὶ τὴν τὸ 1838 ἰδρυθείσαν πολιτικοθησκευτικὴν Φιλορθόδοξον Ἑταιρείαν. Ἡ Ἰόνιος Βουλὴ ἢ ἴλιαν προθύμως ψηφίζουσα ἀνεγέρσει ἀνδριάντων, ἀπεφάσισε τὸ 1840 ἀνέγειν ἀνδριάντος καὶ τοῦτου ἐν Κερκύρᾳ. Ἀνεκλήθη τὸ 1841, ἀντικαταστάθεις ὑπὸ τοῦ Sir Alexander Stewart Macenzie, ἀνδρὸς μετροπαθοῦς, φιλενθρώπου, φιλοδικαίου καὶ ἀγαθῶν προαιρέσεως. Ὑπῆρξεν ἥπιος πρὸς τοὺς ῥιζοσπάστας καὶ ἐπροστάτευσεν τὴν γεωργίαν καὶ τὰς τέχνας. Ἀνεχώρησεν ἐκ Κερκύρας τῇ 16 Ἰουνίου 1843, καὶ τὸ 1844 ἀπέθανεν.

Ἐβδομος τὴν σειράν ἐγένετο ὁ John. Seaton, ἀντιστράτηγος. Φιλελεύθερος, ἀγαθὸς καὶ συνετὸς, προσεκτίσατο εὐλόγως τὴν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν τοῦ Ἰονίου λαοῦ δι' ἃς παρέσχεν οὐσιώδεις συνταγματικὰς μεταδυσθυμίας καὶ διὰ τὴν ἐν γένει κοινωφελῆ καὶ τὴν χρηστήν του διοίκησιν. Οὗτος πρῶτος ἐπέτρεψε τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, τὴν σύστασιν τυπογραφείων, τὴν ἐκδοσὴν ἐφημερίδων, τὰ συλλαλητήρια, καὶ τὴν ἐλευθέραν (ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τοῦ προκαταρκτικοῦ συμβουλίου) ἐκλογὴν τῶν βουλευτῶν. Ἐπ' αὐτοῦ συνεστήθησαν καὶ τὰ ἐπαρχιακὰ ἢ δημοτικὰ συμβούλια (consiglii Comunalii

ή distrettali). Ο Σείταν φιλόραχος ὢν, ἐνήργησε καὶ ἀνασκαφὰς ἐν Σάμῃ. Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1848 ἠμνήσασεν τοὺς ἐπαναστάτας. Διέφυγε μέχρι τοῦ 1849. Ἡ Βουλὴ ἐψήφισε τὴν ἀνάγκησιν ἀνδριάντος αὐτοῦ.

Τὸ 1849 διωρίσθη ὁ ἀπαισιᾶς μνήμης Sir Henry C. Ward, Γνωστὸν ὅτι αὐτοπροσώπως μεταβίβας εἰς Σιάλαν τῆς Κεφαλληνίας, κατέπνιξε τὴν στάσιν, μετὰ πολλῆς βιαιότητος καὶ ἀπανθρωπίας, ὥστε νὰ γίνῃ εὐλόγως καὶ ἱστορικῆς κατακρίσεως ἀντικείμενον. Πλείστοι ὄσοι τότε ἀπηγγονίσθησαν, ἐμαστιγώθησαν καὶ ἐξωρισθῆσαν ἀποφάσει τοῦ τρομεροῦ στρατοδικείου, οὗ ἐκεῖνος προϊστάτα. Οὐχ ἦτρον διὰ τινὰ φρικώδη γεγονότα τῆς ἐπαναστάσεως, ἐκτραπέισις, ὡς συμβαίνει συνήθως, τοῦ ἀρχικοῦ σκοποῦ, εἰς προσωπικὰς ἐκδικήσεις καὶ εἰς κωροσμούς ἰδιωτικῶν παιδῶν, προσηλίσθη, φεῦ! καὶ εὐχαριστήριον, εἰ καὶ ὑπὸ εὐαριθμῶν πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῇ καταστολῇ τῆς ἐπαναστάσεως! Ἐπ' αὐτοῦ συνῆλθε τὸ Θ' κοινobούλιον ἐν ᾧ προεδρεύει ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Δοτταράτου Τυπάλδου ἡ ἔνωσις. Αὐτὸς δὲ διηύθυνε καὶ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Ι' κοινobουλίου, καθ' ἃς πολλὰ προσεπάθει πρὸς δολίαν τὸν φιλελευθέρου φρονήματος τῶν Ἰονίων. Τὸ 1854 ἀπηγγόρευσε πᾶσαν συνδρομὴν ἢ συμμετοχὴν εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἡπειρωθεσσαλίας καὶ τοὺς κατάπλους Ῥωσικῶν πλοίων. Τὸ 1855 μετετέθη εἰς Κεῦλάν τῶν Ἰνδιῶν, ἀποθανὼν τὸ 1860 ἐν Μαδράς.

Τὸν Οὐάρδον ἀντικατέστησεν ὁ Sir John Young, Ἐπ' αὐτοῦ ἔδρα τοῦ ὄξωσπαστισμοῦ ἐγένετο ἡ Ζάκωνθος, ἔνεκα τῆς στάσεως τῶν Ζερβοῦ καὶ Μομφερότου. Ἀρμοστεύοντος τούτου ἀνεκινήθη τὸ ζήτημα τοῦ ἀποικισμοῦ. Τότε ἀποτυχούσης τῆς ἀποκείρας, ὁ Young προὔτεινεν ἵνα μόνον ἡ Κέρκυρα καὶ οἱ Παῖοι θεωρηθῶσιν ἀποικία Ἀγγλική, ὅπερ ὅμως εὐτυχῶς δὲν ἐπραγματοποιήθη.

Ἐπὶ Young ἐστάλη ἔκτακτος ἀπεσταλμένος κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1858 ὁ William Eduart Gladstone, ὅστις τὸ 1859 ἠρτοῖτο ὡς τακτικὸς Ἀρμοστής. Οὗτος ἀπεστάλη εἰς τὰς νήσους ὅπως παγιώσῃ τὸ καθεστὼς, προτείνῃ δὲ διὰ διαγγέλματος συνταγματικὰς καὶ διοικητικὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλ' ἐν ταυτῷ ἀσφαλῶς καὶ ἀκριβῶς πληροφορηθῆναι περὶ τῆς ἐν γένει πολιτικῆς καταστάσεως καὶ περὶ τῶν πόθων τοῦ Ἰονίου λαοῦ. Εὗρε πανταχοῦ τῶν νήσων, ἃς ἐπεσκέψατο, πνεῦμα καὶ πόθους ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως, ἢ τε δὲ ΙΑ' Βουλῇ, οἱ πρωτεύοντες πολιτευταί, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἐπιστήμονες τῶν νήσων ἀπέβησαν μετὰ θάρρους τὰς συστάσεις καὶ προτάσεις αὐτοῦ, ὑπεβλήθησαν δὲ τούτῳ καὶ πατριωτικώτατα καὶ πολιτικώτατα ὑπομνήματα, ὑπὸ γνωστῶν διαπρεπῶν Ἰονίων, ἐν οἷς καὶ οἱ Ἰωάννης Σκαλτσούνης, Θεόδ. Καρούσος καὶ Δημ. Καρούσος. Ἦν ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως πρότασιν ὑποβληθεῖσαν ἐν τῇ ΙΑ' Βουλῇ ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ Μαρτίου, ὡς γνωστὸν ἢ Βασιλισσα Βικτωρία ἠρνήθη νὰ δεχθῇ.

Ὁ ἀείμνηστος Γλάδστον ἐγεννήθη ἐν Λίβερπουλ τὸ 1809 καὶ ἀπέθανεν ἐν Χαουάρδεν τῷ 1898, ἠπῆρξε δ' ἐκ τῶν διασημοτέρων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Εὐρώπης ὅλης πολιτικῶν, δεινὸς συγγραφεὺς, εὐσεβής, εὐδὴς καὶ φιλόανθρωπος, ἀφῆκε δὲ καὶ ἐν Ἑλλάδι ὄνομα γεραρὸν διὰ τὸν φιλελληνισμόν του καὶ τὴν πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἀγάπην καὶ τὰς σοφὰς του Ὀμηρικὰς μελέτας. Παραιτηθεὶς τὸ 1859 μετὰ τὴν

ἀποτυχίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ προταθέντων, ἄτινα ἐθεώρει πεποιθότως ὡς συντελεστικά τῆς εὐημερίας τοῦ Ἰονίου λαοῦ, οὗ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν ἐβλεπε δικαίαν μὲν ἀλλὰ πρόωρον, ἔσχε διάδοχον τὸν στρατηγὸν Sir Knight Henry Storks. Οὗτος συγκαλέσας εἰς δευτέραν σύνοδον τὴν ΙΑ' Βουλῇ, διέστη λίαν πρὸς αὐτήν, κατὰ δὲ τὴν τρίτην σύνοδον, ἦλθεν αὐθις εἰς συζήτησιν τὸ ζήτημα τῆς Ἐνώσεως. Ἐπ' αὐτοῦ συνεκλήθη τὸ ΙΒ' κοινobούλιον τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1862, ὅτε καὶ πάλιν συνεζητήθη τὸ ἐνωτικὸν ζήτημα. Συγκληθεῖσα εἰτα ἡ ΙΙ' καὶ τελευταία Βουλῇ, ἐψήφισεν εἰδικῶς καὶ ὀριστικῶς πλὴν τὴν ἐπίσημον θέλησιν τοῦ Ἰονίου λαοῦ, ὅστις μετὰ μακροῦς ἀγῶνας αἵματος, χρήματος, καλάμου καὶ λόγων, ἐβόηκετο ἐνθους καὶ ἐπ' αἰσίαις ἐλπίσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Οὕτως ὁ Storks ὁ ἐπιμόνος ἀποστέρων τὴν Ἐνωσιν, καὶ ψευδῶς μάλιστα ἐπιστείας τῇ κυβερνήσει αὐτοῦ περὶ τῆς δῆθεν τότε μεταβολῆς τοῦ φρονήματος τῶν Ἑπτανησίων, ἀνεχώρησε περὶλυπος ἐκ Κερκύρας τὸ 1864, ἰδὼν τὴν κτανόλευκον ὑφωθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τῆς Κερκύρας καὶ πληρομένους τοὺς πόθους τοῦ Ἰονίου λαοῦ.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1913

ΜΑΙΑΣ Α. ΤΣΙΤΣΕΛΗΣ

Ἱστοριογράφος

Φύλλον 26 'Ιουλίου 1913

Φίλιπποι,

Ἐὰς ἀποστέλλω μερικὰ τραγούδια τοῦ Σααδῆ διὰ τὴν «Ποικίλην Στοάν», τῆς ὁποίας μὲ μεγάλην μου χαρὰν ἐπιανεῖδον τὴν ἔκδοσιν.

Λυποῦμαι διὰ μοὶ ἀπολείπει δ καιρὸς διὰ νὰ τοὺς συνοδηύσω μὲ Εἰσαγωγὴν εἰς τὸ Θανασιον ἔργον τοῦ Μεγάλου Πέρσου Ποιητοῦ, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦ Γκιουλισταὶν καὶ τοῦ Μποσταν του νατῆχει διέροχον θέειν εἰς τὴν παρμόσιον Ποίησιν. Ἐλπίζω νὰ τὸ περάξω εἰς εὐθαιωτέραν ὥραν ὑπὲρ τῆς ἀγαπητῆς «Ποικίλης Στοᾶς».

Με πολλὴν τιμὴν

ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ "ΓΚΙΟΥΛΙΣΤΑΝ", ΤΟΥ ΣΑΑΔΗ

Η ΩΜΟΡΦΙΑ

Ἐπιφαν ὁ ἕνα διαβασιμὸς: «— Τοῦ Σουλτάνου τὸ χεῖρμι
καὶ τὸ σελῶμας ζιχαρῆμας, αὐτὸς θῆμα ἢ πᾶσι μὲν.
Πῶς λοιπὸν γιὰ τὴν Αἰζὼζη μοναχὰ ἢ καρδιὰ τὸν τῆμα.
μὰ ποῦ ἐκείνη δὲν ἀξίει μὲν αἰ' ἄλλοι τὰ κορμιά: -
Καὶ τοὺς εἶπεν: «— Ἄ, μὲ μιλᾷτε οὕτως καρδιὰς μὲν τὸ πᾶσι
φάνει ὄμορφον οὐτὰ μῆμα.

Ὅταν ὁ ἀρχοντίας θὰ δεῖξῃ τῆς περιπέτειας τὸν τὰ χεῖμα,
Καὶ σὺν αὐτῶν καρδιὰν ἀκόμη γὰ καλὸς θὲ νὰ φανῇ.
Κὶ ὅταν πάλι καταφύγῃς δεῖξῃ ὁ ἄλλοις ημεῖμα
Κὶ ἴδωι αἰ εὐλοκῶν ἀκόμη θὲ τὸν κέρμα τὴ φωνή!

Σὺν θωγῆ καρτίς μὲ μῆμα κατωμαῖν κὶ ἀρμωμά,
καὶ τὸν ἴωσῆν ἀκόμη ἀσχημο θὲ τὸν θωγῆμα.
Καὶ σὺν βλάη μὲ τὰ μῆμα τῆς καρδιὰς οὐτὰ ἀγαπῆ,
καὶ τὸν Βελζεβούλ τὸν ἴωσῆν ἀγγελο θὲ ζιχαρῆμα.

ΤΑ ΚΑΛΑ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ

Ἐπιφανοῖσι δόλοισι ἐνὸς Σουλτάνου εἶπεν ὁ ἕνα βασιμῶν:
«Τὸ σοῦ εἶπε; διὰ ὁ Σουλτάνος γιὰ τὴν τῆμα τὴν δουλειά:
Κὶ ἀπεκρίθηκεν ἐκεῖνος: «— Τὶ μὲ ποῦ νὰ ἔξω ἐγώ:
Ὅτι εἴ' ἀκούσατε μοναχοὶ σὺς ἀπὸ τὸν ἴωσῆν Ποικίλῃ.»

Κὶ ἀπαντήσανε: — «Ἐοῦ σὺ, αἰ ὁ Βελζόνης ὁ μέγας
ἔπον κυβερνῆς τὴ χώρα
ἀπ' τοῦ Βασιλῆα τὸ στόμα ποῖος μαροεὶ νὰ μίθη κὶ ἄλλος
ὅ,τι ξέρεις ἀπὸ τῶμα;»

Καὶ τοὺς εἶπε: — «Μ' ἐρωτήσανε τότε τέτοις τί μὲ τρώτε;
ἂν δὲν ἤμουν μαισιμῶς τοῦ Βελζοῦδες ὅσοι τότε!..»

Ἐπιφανὸς ποτὲ δὲν λέγει κὶ ὅσα ξέρει κὶ ὅσα μίθη.
Ἄν ὅς ὅλο τὸ κεφάλι καὶ ὅσα ἔχει μὲς οὐτὰ βῆμα.»

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐπιφαν ποτὲ ερωτήσανε
τὸν Βασιλῆα Ἀλέξανδρον τὸν Ἕλληνα καμπόσι:
— Πῶς τόσος χρόνος μπόρεσε μοναχὸς νὰ σκλαβώσῃ
σ' Ἀνατολὴ καὶ Ἀσία,

μὰ ποῦ δὲν εἶχε τόσο βίος καὶ γῆ καὶ ζωὴ κὶ ἀνθρώπους
ὅσο οἱ οἰκηθῶδες οἱ παλαιοὶ μὲ τόσα βίος καὶ τόπους;
Κὶ ἐκεῖνος ἀπακρίθηκε:

— Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ποτὲ μου δὲν ἐπέκρανα
λαὸ καὶ σκλάβος μου ἔγινε κὶ οὔτε ποτὲ μου ἐμάρανα
τοῦ βασιλῆα τοὺς εἴ' ὄνομα, τάχα γιὰ ἐνικήθηκε.

«Μέγας δὲν θὰ λογισθῆ κανένας ἀπ' τοὺς ἄλλους,
μὲ κατωφύγια ἂν φέρονται κὶ ὁ ἴδιος στοὺς Μεγάλους»

«Τὸν Κόσμον εἶν' ὅλα τίποτε, γιὰ περνοῦν μὲ χρόνια:
Κὶ οἱ ὀνόμα κ' ἢ ταπεινώσῃ κὶ ἢ Νίκη καὶ τὸ γένος.

— Μὴ οὕτως ποτὲ σου εἴ' ὄνομα, κ' ἀρῆκε δοξασμένος,
ἂν ὅς σὺν τὸν κόσμο γιὰ νὰ ζῆ καὶ εἴ' ὄνομά σου αἰώνια.»

Ο ΑΣΤΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐπιφαν ἀστρολόγος μῆμα σὺν φτωχῶ του τὸν ὄντα,
κ' εἶδε κάποιους νὰ στέκη σὴ γυναῖκα του κοντά.
Ἄρχισε νὰ τῆμα βροῖη καὶ σὺν δόλοισι σιγητικῶ
μῆμα ἢ ἀπονη διχόνοια καὶ τῆς γούνας τὸ καπὶ.

Πέρασ' ἕνας διαβασιμῶς καὶ τοῦ λέγει: — Μὲ τὰ ποῦ
ποῖος μαροεὶς νὰ ἔξω εἴ' εἶναι μὲς εἴ' ἀστέρι εἴ' ὄνομα,
μὰ ποῦ δὲν μαροεὶς νὰ βλέπῃς μὲ τὰ μῆμα περὶ κοντά
ποῖος ἐβρίσκαται, καὶ μὲν, σὺν φτωχῶ σου τὸν ὄντα!

(1913)

ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

*** ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΠΛΟΥΝ ΠΟΛΕΜΟΝ ***

* * *

Ἀξιότιμοι Φίλοι,

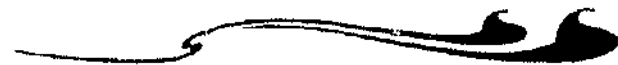
Εἰς τὴν τόσον τιμητικὴν δι' ἐμὲ παράκλησίν σας ὡπως γράψω διὰ τὴν ἐπετησίδα τῆς θωρακίας σας "Ποικίλης Στοᾶς," ἄλλως ἀναμνήσκω μιν ἀπὸ τὸν ἀνελευθερωτικὸν πόλεμον, οἷς στέλλω μὲ πολλὴν ἐνθουσιαστικὴν μερικὴν πολεμικὴν σελίδας, πεντηκτῶν σαιαγραφίαν φρικωδῶν ἀλλὰ καὶ ἐνδόξων ἡμερησίων, τισοῦτον

υἱῶν καθόσον μοῦ δίδεται ἐνκαυρία ἢ ἀναμνησθῶ ἐνὸς ἡρωϊκοῦ ἀνδρὸς ἀγαπητοῦ συναδέλφου ἐν πολέμῳ καὶ γενναίου τέκνου τῆς Πατρίδος.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 8 Ἰουλίου 1913

Μετ' ἐμὴν τιμὴν

Β. Μ. Μ. ΧΑΝΤΡΑΚΗΣ
Καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν

ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΑ

*... ἔτι μοι μένος ἔμπεδον ἔστιν·
(ἀπομνηστικὴ ἀριστεία)*

Εἶσα ἴσῃν πάχνη, ποῦ ἐσκέπαζε κάθε προῦ τοὺς βράχους τῶν ὑψηλῶν Ἀνωγειῶν καὶ ποῦ ἔκαμινε ἴσῳ θαμβῶ λυκαυγῆς νὰ φαίνωνται αἱ κατασηνάσεις τοῦ τρίτου τάγματος τῶν εὐζώνων, ὡσὰν ὀπίσω ἀπὸ λευκὴς γάλας, οἱ φαντάροι τοῦ πέμπτου λόγου ἐπρόβαλλον ἀπὸ τὰ κόκκινα ἀντίσκηνα τους, ποῦ ἦσαν σκορπισμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τριγύρω σὲ μία λάκκα ποῦ τὸ νερὸ τῆς μαζωμένο ἀπὸ τῆς ἀδιάκοπες βροχῆς, κάθε προῦ ἐξημερῶντο παγωμένο.

Μερικοὶ ἔτρεχαν ἐπάνω - κάτω γιὰ νὰ θερμάνουν τὰ ξυλιασμένα πόδια των ποῦ ἴσῃν παγωμένην νύκτα εἶχαν μείνει ἔξω ἀπὸ τὸ ἀντίσκηνον, ἄλλοι ἀναδεύοντες τὴν σπάκην ποῦ εἶχε γίνει ἀπὸ τὴν φωτιάν τῆς προτετραίας, προσεπάθουν νὰ εὔρουν ὑπολειμματα θερμότητος.

Ἐκεῖ ἐπάνω οἱ εὐθραστοὶ νέοι τῶν πόλεων καὶ οἱ μαυρισμένοι καὶ σκληρογυγημένοι ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπαίθρου χωρικοὶ συνεμερίζοντο τὰς ταλαιπωρίας καὶ τὰ βόσσανα, τὰ ὅποια μία ἐκστρατεία εἰς τὰ βραχώδη βουνὰ τῆς Ἠλείου ἐπέβαλλε. Ἡ βροχὴ καὶ τὸ ψῦχος, ποῦ ἀπὸ τοὺς χιονισμένους λόφους ἐκοροπίζετο διαιπεραστικὸν καὶ ἔκαμινε νὰ κευποῦν αἱ σιαγόνες των, δὲν τοὺς ἀπακέρδιωνε. Εἶχαν ἀφήσει τὰ θερμὰ των σπήτια ἐκεῖ μακριὰ καὶ ἤξευραν ποῖος ὀλίγον ποῖος πολὺ ὄχι εἰς τοιοῦτοι εἶδους ἐκδρομῆς, δὲν περὶ κανεὶς πολὺ ἀναπαυτικά. Καὶ ὅμως ὅλοι ἦσαν ὑγιεῖς, ὅλοι εὐχαριστιμένοι καὶ μὲ ἀνυπομονησίαν ἀνέμενον τὴν διαταγὴν, ἣ ὅποια θὰ τοὺς ἐστελλε ἐμπρός... Ἐμπρός! Πρὸς τὴν πόλιν τῶν Θυρίων καὶ τῶν παραδόσεων, τὴν πόλιν ποῦ ἦρεμος σὺν νεράϊδα τῶν ὀνείρων κατοπτρίζεται ἴσῳν ὑγρὸν τάφον τῆς Φροσύνης καὶ τῶσαν ἄλλων θυμάτων, ποῦ ἡ θηριωδία ἐνὸς Ἀλῆ - Πασσᾶ εἶχε καταδικάσει.

Ὅπισω ἀπὸ τὰ κατάξηρα αὐτὰ βουνά, κάτω σὴν πεδιάδα ἐπερίμεναν τὰ Γιάννενα τοὺς ἀλευθερωτὰς των.

— Ποῖος εἶναι σήμερα ἀγγορία γιὰ νερὸ; Ἡρώτησα, ἕμι ἔκαμα προσκλητήριον εἰς τὴν ἐνωμοσίαν μου.

— Ὁ γέρω - Χαραλάμης!.. ἐφώναξαν ὅλοι μαζί οἱ στρατιῶται κτυπώντας τὰ πόδια ἴσῳ ξυλιασμένο ἔδαφος γιὰ νὰ ξεμουδιάσουν.

Ἀπὸ τὴν γραμμὴν τῆς ἐνωμοτίας ἕνας στρατιώτης ἔκαμ' ἕνα - δύο βήματα ἐμπρός καὶ ἤρχισε ἔπειτα νὰ μαζεύη τὰ παγούρια τῶν συναδέλφων του. Ἐνα, δύο, τρία... δεκαοκτὼ παγούρια ἐφορτώθη προθύμως ὁ Χαραλάμης, ἀφοῦ

τά έπέρασε εις ένα λουρί τοῦ γυλιοῦ του καί τὰ ἐκρέμασε εις τόν ὄμο τὰ μισά εμπρός καί τὰ μισά ὀπίσω· ἔπειτα μέ βήμα κλονιζόμενον ἀλλά γοργόν ἐξάβη πίσω ἀπό τοῦς βράχους. Κάτω χιμηλιά εις τήν κοίτην ἀνωτόμου χωράδου ἔνθα κατά σταγόναις σχεδόν ἀνέβλαξε ὀλίγο νερό καί ποῦ γιά νά καταβῆ κανεῖς καί νά γυρίσῃ ἤθελε μιά ὄρα, χωρίς νά λογαριάσῃ τήν ἀνωμίονήν ὅτοις ἄλλους, σιωποῦντο στρατιῶται καί εὐζωνοί.

Ὁ στρατιώτης Χαραλάμπης, ποῦ τόν ἀνόμισαν γέρο οἱ ἀνιάδελφοί του, ἦτο ἕνας ἐργάτης μεσόκοπος, μέ τόν ένα ὀφθαλμόν ὀλίγον χαλασμένον καί τὸ πρόσωπον ἀκακά ἐπατάμενον. *Μετα ἐθελαντής, διάτα, ὡς ἔλεγε, ἡ ἡλικία του δέν εἶχε κληθῆ ὑπό τὰ ὄπλα.* Ἦδόν ἡ πατρις του δέν τόν εἶχε καλέσῃ, αὐτοῦς προσήχεται ἀπόκλητος καί οὐδεὶς εἶχε τὸ δικαίωμα νά τόν ἀπαδιώξῃ. Ἦτο πολὺ ἀγαπητός ἀπό ὅλον τόν λόγον διὰ τήν ἀγαθότητα καί τήν ἀνεξικακίαν του ὁσάκις τόν ἐπεύραξαν οἱ ζῶηροί συστρατιῶται του. Προθύμιος πάντοτε εἰς τήν ὑπηρεσίαν χωρίς ποτὲ νά τόν ἀκούσῃ καί εἰς τήν βαρύτερην ἀγγαρίαν νά δυσφημήσῃ, τοῦναντίον πολλάκις ἀνελάμβανε τήν ὑπηρεσίαν ἄλλων λεπτοφυῶν συναδέλφων του, πρὸς τοῦς ὁποίους ἐφέρετο μέ σιγήν μητρικήν.

Πολλές φορές ὅταν τραγούρῃ εἰς τήν φωτιά ἐθερμανόμεθα μᾶς ὀμιλοῦσε γιά τήν περασμένην τῶν ζῶην, μίαν ζῶην στερήσεων καί ἡθικῶν στενοχωριῶν. Δέν εἶχε κανένα εἰς τόν κόσμον ποῦ νά τόν ἀδέπτεται καί αὐτό, ὅπως ἔλεγε, τοῦ ἔδινε περισσότερο θαῖχος εἰς τοῦς κινδύνους, εἰς τοῦς ὁποίους τόσον ἐθελοουσίως εἶχε συμμετάσχει. Ἦκεῖνο ἦμος, ποῦ ὅτῃς βραδυνές μας βεγγύρες τόν ἔκαινε μελαγχολικόν, ἦτο ὅταν ἠνευκάλετο νά μᾶς διηγήθῃ γιά τόν ἄλλον πόλεμον ποῦ εἶχε λάβει μέρος, τόν ἀτυχή ἐκείνον πόλεμον τοῦ 97, ποῦ τότε ἐφειδρας εἶχε ἰδῆ μέ τήν φοικίην ἐνός πανικοῦ καί τήν καταισχύνην μιᾶς ὑποχωρήσεως. Ὁ ἐφιέλτης ἐκείνων τῶν φοβερίων ἡμερῶν τοῦ ἐτάρασε καί τόν θάνον τῶν ἀκόμη καί πολλές φορές ἐξεσποῦσε μέσου στήν ἡσυχία τῆς νυκτός σέ φρικαστικά, ἀγρία κωμωμοληγιά. Ὁ πόλεμος ἐκείνος εἶχεν ἐπιδράσει πολὺ εἰς τήν ζῶην του καί καθὼς μᾶς ἔλεγε, ἐφοβεῖτο μή πάθῃ ἀπό μανίαν καταιδιώσεως καθὼς ἦτο ἔτη θοερικῆς φροσύνης καί νευροσασθῆς. Ὁ πόλεμος γι' αὐτόν τόρα ἦτο ἡ θερμανία, τήν ὁσίαν ἐνόμιζε ὡς ὀξικήν εἰς τὸ νύσσημά του.

Μέ παιδικήν χαρὰν ὁ πτωχὸς Χαραλάμπης μέ τὰ ὑπερτασσομικάνια χρόνια του, τὸ σταγόν ἀπό τῆς στερήσεως καί τήν βιοπάλην κρούσασπόν του, ἦτο ὁ εὐθυμότερος καί ὁ προθυμότερος τῶν φανταίων ποῦ κάθε προῖ ἐτρεχαν εἰς τὰ γυμνάσια ἐπὶ τοῦ πετρώδους ἐδάφους, τραγούρῃ εἰς τοῦς κατωλισμούς.

Ἄ! αὐτὸς ὁ πόλεμος μέ ξαναπειῶναι! . . ἔλεγε ὁ γέρο-στρατιώτης, αὐτὸς ὁ ἀέρας τοῦ βουνοῦ, ποῦ ἔχει πῶς τόν ἐκερδίασῃ μέ αἷμα μὴ δίνει νέαν ζῶην! . .

Ὅταν τὰ γυμνάσια ἐκαλεῖοναι, ἐπήγγινε μόνος νά καθίσῃ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ κρημνώδους βουνοῦ, ποῦ κάτω χιμηλιά πρὸς τήν κοιλιάδα τῶν Ἠέντε πηγαδιῶν ἀπλώνοντο τὸ κεντρικόν στρατόπεδον καί ἐπερνοῦσαν αἱ ὄρη καί τόν εὗρισκε ἡ νόστα μέ τὰ μάτια στυλωμένα εἰς τ' ἀπέναντι χιονισμένα ὄρη τοῦ Σουλίου καί τῆς Χειμάρους. Τὰ Γιάννενα δέν τὰ ἔβλεπε γιατί ἦσαν ὀπίσω ἀπὸ τὰ βουνά, ἦμος τὰ ἐμίανεισε ἡ ψυχὴ του, μέ τὰ δικά της μάτια ἔβλεπε καί ἔνοιθε ἐκεῖ κοντὰ τήν πόλιν τοῦ Ἀλῆ-Πισσᾶ καί τῆς Φροσάνης.

Πολλές φορές ἐλησμόνησε καί τὰ συσσίτων τὸ βραδυῶν καί ἔμεινε νηστικός. Ἄλλὰ τί πρὸς τοῦτο; Ἦρκετο εἰς τὰ ὀνειροπολήματά του ὅταν δέ τὸ βράδυ εἰς τήν σκηνήν ποῦ εἶχε μετ' ἄλλων συμπήξῃ οἱ ἄλλοι διηγούντο ἱστορίες καί παραραμύθια αὐτοῦς ἐξερομίσσασθε ἕνα κομμάτι ψωμί, τὸ ὅποιον εἶχε φροντίσει ὁ ἐνομιτάρχης του νά μή τοῦ λείπῃ.

Τὴν ἡμέρην ποῦ ὁ γέρο-Χαραλάμπης εἶχε πάει γιά νερό ἐξαιρετικῆ κινήσεως ἐπεκράτει εἰς τήν σκηνήν τοῦ ταγματάρχου ἔνθα εἰσῆρχοντο καί ἐξήρχοντο οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν λόγων. Προφανῶς καίτι σπουδαῖον συνέβαινε καί δέν ἀργήσαμε νά τὸ μάθωμε. Ὁ λοχαγὸς μας διέταξε συγκέντρωσιν τοῦ λόγου καί μᾶς ἀνήγγειλε μέ τόνον ἐπίσημον ὅτι μετὰ μίαν ὄραν ἔπρεπε νά ξεκινήσωμεν. Τὴν ἐπομένην ἐπρόκειτο νά γίνη ἡ μεγάλη ἐπίθεσις κατὰ τῶν Πεσῶν καί τὸ τάγμα μας παραλαμβάνον τὸ δέκατον εὐζωνικόν τὸ ὁποῖον κατηυλῆετο εἰς τὸ Ξηροβοῦν ἐπρόκειτο νά κάμῃ *κωκλωτικήν κίνησιν* ἀπὸ τὸ δεξιὸν πρὸς τὸ μέρος τῶν Κατσανοχωριῶν.

Ὅλοι ἐτρέξαμεν μέ χιρὰν ν' ἀποσπάσωμεν τὰς σκηνάς μας καί νά συμπύξωμεν τ' ἀντίσκηνα. Ἐπὶ τέλους δέν ἦτο ψεῦμα, ἐπρόκειτο νά πολειύσωμε, νά πάμε εμπρός, νά ξεμουδιάσωμεν ἀπὸ τὴν ἐπὶ δέκα πέντε ἡμέρας παρμονίην μας εἰς τὸ Ἀνώγι.

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐφάνη ἰδρωμένος καί τρέχων μέ τὰ παγούρια ἀνατινασόμενα ὁ Χαραλάμπης, ὅστις εἶχε ἰδῆ ἐρχόμενος τοῦς εὐζώνους τοῦ ἄλλου λόγου ν' ἀποσποῦν τὰς κατασκευάσεις των καί ἐμίανεισε τί συμβαίνει. Ἐφθάσε ταχύς μέ νεανικὴν ζωηρότητα, ἐπέταξε κάτω τὰ παγούρια καί ὄρησε πρὸς τὸ ἀντίσκηνό του, τὸ ἐτύλιξε γρήγορα-γρήγορα τραγούρῃ εἰς τὴν κουβέρτα του καί ἐφογκάθη ὅλο τὸ νοικοκυριὸ του, πρῶτος ἐξ ὅλων προετοιμασθείς. Ἦδη ἐβραῖθει καί τοῦς ἄλλους εἰς τὸ πέρασμα τῶν ἱμάντων τοῦ γυλιοῦ εἰς τὸ δέσιμο τῆς τυχῶν χαλαρωθείσης καρβάνας. Ἐτρεχε ἐπάνω καί κάτω, πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ βουνοῦ, διὰ νά ἰδῆ τί γίνεται κάτω εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ κέντρου, ἢ πρὸς τὸ ἑσπερικόν τοῦ καταυλισμοῦ ἔνθα οἱ ἀξιωματικοὶ καθ' ὀμίλους συνεζήτουν.

Ἐντὸς μιᾶς ὄρας αἱ σκηναὶ ἀπεσπασθῆσαν, οἱ ἄνδρες παρετάχθησαν, αἱ ἐφεδρικαὶ τροφικαὶ συνεπληρώθησαν καί τὸ τάγμα ἐτέθη ἐν πορείᾳ μέ τὸν λόγον μας τελευταῖον.

Ἡ πορεία διήρκεσε συνεχῆς ἀπὸ τῆς δευτέρας μεταμεσημβρινῆς ὄρας μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, ὅποτε ἐφθάσαμεν εἰς τὰ Ξηροβοῦνια καί ἐσταθμεύσαμεν δύο ὄρας ἐπάνω εἰς τὸ κρησταλλωμένο χιόνι ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκαλύπτετο ἅπανα ἡ γύρω ἔκτασις τῶν λόφων καί τῶν χαράδρων. Ἐπειτα ἤρχισαμε πάλιν τὴν πορείαν καί ἐξημερώθημεν ἀπέναντι τῶν καταρῶτων ἀπὸ πυκνοῦς κρινούς λόφων τῶν Κατσανοχωριῶν, πρὸς τὰ ὁποῖα τὴν ἐβδόμην πρωϊνὴν ἤδη κατηρχόμεθα ταχέως, διότι ἡ ἐπίθεσις εἶχεν ἀρχίσει. Ἀπέναντι καί πρὸς τ' ἀριστερά μας, ἀδιάκοποι τυφεκοβολισμοὶ ἐπλήρουν τὴν ἀτμοσφαίραν καί αἱ ἐκρηγνόμενα ὑψηλά καί ὀπίσω μας, ἔνθα τὸ ἰδικόν μας πυροβολικόν, ἐχθρικά ὀβίδες ἐδδόνουν τὸν ἀέρα.

Ὁ γέρο-Χαραλάμπης ἀκαταπόνητος πάντοτε καί ζωηρός, καθὼς ὅταν ἀφήσαμεν τὸν καταυλισμόν μας, ἐνόμιζε κανεῖς ὅτι ἡ ἐπὶ τῆς ὁμάδεως του προσηρησμένη λατέρνα, ὅπως ὀνόμαζε τὸν γυλιόν, εἶχε μεταβληθῆ εἰς ζεύγος περὺγιον. Ἦν εἰς χάσει ἀπὸ τὴν ἐνομισίαν μου καθ' ὅλην τὴν πορείαν διότι ἤθελε πάντοτε νά εὗρίσκειται εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ λόγου, ἐνῶ ἡ ἐνομισία μας οὔσα ἐνδεκάτη ἔμεινε πρὸς τὴν οὐρὰν τῆς φάλαγγος.

Εἰς τὰς δέκα ἐνῶ ὁ ἥλιος μᾶς κατέκαιε ἀνηρχόμεθα τὰ πλευρὰ τῶν Κατσανοχωριῶν καί ἐλαμβάνομεν μέρος εἰς τὴν μάχην. Ὁ Χαραλάμπης εἶχε γίνει μανιακός· ἐνόμιζε κανεῖς ὅτι εἰς τὸ γυρμένο ἀπὸ τὰ χρόνια κορμί του ἐφώλιαζε ψυχὴ μυθικοῦ ἥρωος. Δεκάκις τὸν ἠνάγκασα νά προσφολαχθῇ καί νά μὴ μένῃ ὀρθίος. Μάλιστα ἐκείνος ᾄδων αἱ τραγούρα βομβοῦσαι σφαῖραι νά τὸν βληγῶσιν, ἐγένετο κατακόκκινος καί ἀπὸ τὸν ξηρὸν λάρυγγά του ἔβγαυε σπληκιάδης, ἀγρία φωνή: — Κορρόκυλα! . .

Κατά τὸ ἀπόγευμα ἐξετοπίσθη ὁ ἐχθρὸς καὶ κατεδιώχθη. Ὁ λόχος μας ὄμως διετάχθη νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ τοῦτο ἔκαμε τὸν παλληκαρῶ μας νὰ κλαίῃ ἀπὸ ἀπελπίσιαν. Καὶ αὐτὸς ποῦ ὀνειρευέτο κατεδιώξιν μὲ εἶρ' ὄπλου λόγχην*, αὐτὸς ποῦ ἤθελε νὰ ἰδῇ τὰ κορδοσκούλα νὰ φεύγουν, ὅπως αὐτὸς ἐφύγετε πρὸ δεκαεξὶ χρόνων!..

— Ἔχομε καιρὸ Χαραλάμη!... τοῦ εἶπα διὰ νὰ τὸν παρηγορήσω. Ὅρεξι νὰ ἔχῃς καὶ θὰ βαρεθῆς νὰ κινήσῃς τὰ κορδοσκούλα σου!..

— Ἀμήν!... εἶπε ὁ γέρος καὶ ἐφάνη καθησυχάσας.

Μετὰ δύο ἡμέρας ἀπὸ τῆς μάχης τῶν Ηεστών, τὸ τάγμα μας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἄλλων ταγμάτων διήρχετο τὴν θαιμισίαν θέσιν τοῦ Ῥεβανιού, ἐνθα κατύφωρα νερὰ ποῦ ἔτρεχαν ἀπὸ μίαν γωνίαν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰ ἱερώνυλα χέρια τοῦ ἐχθροῦ ἐκκλησίτας, ἐσκιάζοντο ἀπὸ παινιφίλους πλατάνους καὶ προήλαινε πρὸς τὴν Ἀετοῦράχην.

Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου τῆς 1 Δεκεμβρίου, οἱ ἀνεχνευταὶ ἀνεγνώρισαν τὸν ἐχθρὸν ὄχρωμένον ἐπὶ μιᾶς κορυφογραμμῆς, ἀπὸ τὰς πολλὰς ποῦ παράλληλοι διογκοῦνται καὶ συγκροτοῦσαι μίαν βουνώδη μάξαν ἀποτελοῦσι τὴν Ἀετοῦράχην.

Αἱ περιτολῖαι μάχης συνεκροῦσθησαν πρὸς στιγμὴν, ἔτρεξαν εἰς ἐνίσχυσιν δύο λόχοι τοῦ τάγματός μας, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὴν ἀψυμαχίαν αὐτὴν ἦτο νὰ τραυματισθῶσι δύο στρατιῶται τοῦ λόχου μας καὶ νὰ μείθωμεν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἦτον ἀπέναντι καὶ εἰς ἀπόστασιν χιλίων διακοσίων περὶπου μέτρων. Τὴν νύκτα ἐκείνην τοῦ Σαββάτου ἡ διμοιρία μας ἔβγαλε τὰς περιτολῖαι καὶ τοὺς διπλωματικούς. Ὁ Χαραλάμης ἔλαβε μέρος εἰς τὴν περίστολον καὶ ὅταν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐπέστρεψε μαζὺ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνδρας, μοῦ ἔλεγεν ἐμπιστευτικῶς:

— Ἀῦριο θάχομε μεγάλο κινήγησι!... Ἐπλησιάζομε ἀρκετὰ τὴν γραμμὴν τους καὶ ἐκατάλαβα πὸς εἶναι πολλοὶ οἱ βρομώγυρτοι!...

Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον ὁ γέρος μας. Ἐξημέρωνα Κυριακῇ. Πρωῖ, πρωῖ ἡ μάχη ἤρχισε διὰ τοῦ λόχου μας καὶ περὶ τὴν δεκάτην ὥραν ἀπὸ τὴν γραμμὴν ὅλον τοῦ τάγματος ἀστραπῶν ἐξώρμηον μὲ δαιμονιώδη κρότον πρὸς τὴν ἀπέναντι κορυφογραμμὴν, ἐνθα ὤπισθεν ἀσφαλῶν ὄχρωμάτων οἱ Τοῦρκοι ἤρβοντο γενναίως. Ἀληθῶς οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἀκαταστώνητοι ὅταν ἔχουν νὰ ὑπερασπίσων ἓνα καλὸ ὄχυρον καὶ ἐλευνοὶ ὅταν κατεδιώκονται.

Ἐν ταῦτοις ὑπὸ τὰ τρομερὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ οἱ λόχοι διαδοχικῶς ἔκαμον προχωρήσεις καὶ ἐκέρδιζον ἔδαφος, συντέμνοντες τὴν μεταξὺ ἀπόστασιν. Μέσα ἀπὸ τοὺς θάμνους καὶ τοὺς βράχους ἐξεπήδον ἀπὸ στιγμὴν εἰς στιγμὴν τμήματα στρατιωτῶν καὶ ἔτρεχον πρὸς τὰ ἔμπροσ, ἔνα μετ' ὀλίγον πάλιν κρυβοῦν ὤπισθεν ἄλλων προκυλιμαίων. Ὄντω ἡ προχώρησις μας συνετελείτο.

Ἐπλησίαζε μεσημβρία καὶ ἡ διμοιρία μας προηγέτο ἔξωσι ὄμως πολλὰς ἀπολείας. Ἦδη τέσσαρες νεκροὶ ἦσαν ἐσχωρησμένοι εἰς διάφορα διαστήματα καὶ δέκα πέντε τραυματίαι ἐστένάζον πεσμένοι καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς προχωρήσεως ἀναμένοντες τοὺς τραυματιοφόρους καὶ ὄμως ἡ ἐφοδὸς δὲν εἶχε γίνῃ ἀκόμη. Ὁ Χαραλάμης πρῶτος πάντοτε εἰς τὸ σῆνθημα τοῦ διμοιριῶ ἐξώρμηον πρὸς τὰ ἔμπροσ καὶ σὺν ἀκύλλοις ποῦ μὲ τὸ κεφάλι κάτω τρέχει ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ θηράματος, ἔτρεχε σκυρτά, εἴβρισκε μίαν κατάλληλον θέσιν καὶ πρὶν ἀκόμη ἐλαχανιάσῃ, ἤρχιζε τὰ τσιφελῖδι.

Ἦτο ξεσχιωμένος ἀπὸ τὰ πυκνὰ ἀγκαθωτὰ πριναρία ποῦ ἔκοπτον τὸν δρόμον του, αἱματωμένος εἰς τὰ χέρια ἀπὸ τῆς κορτερῆς πέτρες ὑποδ' ἔπιπτε πρῆ-

νῆς. Ὅταν καμμὰ φορὰ ἐξαπλωμένος οὔτω ὑπερρεῦτο νὰ μείνῃ πολλὴν ὥραν, ἐγγέλα καὶ ἐφάναζε:

— Μὰ τί διάλοιο θὰ νυκτώσουνε ἔτσι!... Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ πλευριτώσω!...

Ὅταν δὲ ὁ διμοιριῆς διέτασσε νέαν προχώρησιν, ὁ Χαραλάμης ἐτινάσσετο ὄρθιος καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς ἄλλους:

— Ὅρῖστε παιδιά νὰ πάρτετε κι' ἄλλο φρασκόμηλο!...

Κατὰ τὸ ἀπόγευμα εἰς τὰς τέσσαρας διετάχθη ἡ ἐφοδὸς μὲ τὴν λόγχην.

Ἀπὸ τὰ βραχάκια, τῆς πέτρες, τὰ χανδάκια, τοὺς λάκκους ἐξώρμησαν τότε ὡς μαινόμενοι καὶ κορυφαντιῶντες οἱ εἰζωνοὶ, μὲ σφυρίγματα, μὲ ἀλαλαγμοὺς πρὸς τὰ ὄχρωμάτα τοῦ ἐχθροῦ, ὅσους ἤδη κατόπιν τῆς φθορᾶς, ἦν ὑπέστη ἀπὸ τὸ πυροβολικὸν καὶ τὸ λυσσαλέον πῦρ τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐτρέπετο εἰς ἀτακτον φυγὴν. Ἐπρεπε νὰ ἰδῇ κανεὶς τότε τὸν γέρω-Χαραλάμη! Προσῆρμισε τὴν λόγχην εἰς τὸ ὄπλον του, ἔκαμε τὸν στυρὸν του καὶ τὴν ἐφίλησε* ἔπειτα ἀνορθώθη καὶ τὸ μεσόκοπο σῶμά του ἐτεντώθη, ἐκόμφθη ὀλίγον ἔπειτα πρὸς τὰ ἔμπροσ καὶ ἐκινήθη ἔξω ἀπὸ τὸν βράχον του ὅσον ἐλαστικὴ σφαῖρα. Τὰ πριναρία καὶ οἱ σχοῖνοι ποῦ ἠμπόδιζον τὸν δρόμον του ἔφρευγον ὑπὸ τοὺς πόδας του, οἱ ὅποιοι ἔκαμον νεανικὰ ἄλλα καὶ ὁ γέρος κατώρθωνε νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν. Τριγύρω ἡ ἔκτασις συνεταράσσετο ἀπὸ τὸν μανιώδη τυφεκοβολισμόν τῶν ἀντικασσόντων ἀκόμη κάποιαν ἄμυναν Τοῦρκων καὶ ἀπὸ τὸν φοβερὸν βομβαρδισμόν, τὸν ὅποιον ἤδη εἶχον ἀρχίσει τὰ πυροβολεῖα τοῦ Μπιζανίου, ἔν' ἀνακόημοσι τὴν καταδίωξιν τοῦ Τουρκικοῦ πεζικοῦ. Τεράστια ὄγκοι χώματος καὶ λίθων ἐξετινάσσοντο ὑψηλὰ ἀπὸ τὰς ὀβίδας τῶν τοπομαχικῶν καὶ πάντοτε σχεδὸν ὑπὸ τὰ χῶματα καὶ τοὺς λίθους ἀνεπήδων οἱ εἰζωνοὶ ἢ οἱ φαντάροι μὲ ζητωκραυγὰς καὶ μυκτηρισμοὺς, ποῦ ἐκυριάρχουν τῶν στεναγμῶν τῶν διαμελισθέντων.

Ἡ ἀγρία συμφωνία τῶν σφαιρῶν, ποῦ σὺν ἀπειρες μέλισσες ἐπερνοῦσαν ἀόρατες τριγύρω, ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι, μέσα ἀπὸ τὰ πόδια, μαστιγώνουσι τὰ πριναρία, ξεφλουδιζουσαι τοὺς βράχους, ποῦ ἴσῃν κάθε μίαν ὁ θάνατος εἶχε κρυφῆ, ἐξηγγίονε περισσότερο τοὺς γενναίους ἐκείνους ἀνδρας, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἤδη εἶχον μείνει ὀπίσω νεκροὶ, ἐξαπλωμένοι στὴν ἔκτασι ποῦ τόσους αἰῶνας τώρα γι' αὐτὴν εἶχε δῦσει ἡ ἐλευθερία καὶ τώρα ἀντέλλε λαμπερὰ στολὴ μὲ πορφύραν βαμμένην μὲ ποταμοὺς αἵματος.

Καὶ ὄμως τίποτε δὲν συνεκράτει τὴν ἀνθρωπίνην ἐκείνην θύελλαν. Οἱ στεναγμοὶ τῶν τραυματισμένων, τὰ ξεψυχίσματα τῶν ἀποθησκόντων, τὸ αἷμα ποῦ ἔτρεχε καὶ ἔβαρε τῆς πέτρες καὶ τὸ χῶμα ἦσαν πινελιὲς ποῦ ἴσῃν τεράστιον ἐκεῖνον φρικώδη πίννακα ἦτο τὸ μικρότερον ποῦ ἔμποῦσε νὰ προσέξῃ κανεὶς. Μετὰ ἔν τεταρτον τρομερόν, τέταρτον ποῦ ὁ χάρος μὲ τὴν δόξαν κατέγραφον ἀδελφομένον τὴν πλουσίαν των συγκομιδῆν, οἱ Τοῦρκοι εἶχον τραπῆ εἰς φυγὴν καὶ κατεδιώκοντο.

Ἀπὸ τινων στιγμῶν εἶχα χάσει ἀπὸ κοντὰ μου τὸν γέρω-Χαραλάμη, ποῦ ἀκούραστος, τρελλὸς ἀπὸ χαρὰν, ἔτρεχε εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν μυκτηρίζων τὸν τριγυρίζοντα θάνατον καὶ ἐνόμισα ὅτι ἔμεινε ὀπίσω δαγκάνων τὸ χῶμα. Ἄλλ' ἠπατώμην, διότι στρέφων μίαν στιγμὴν ἔνα βράχον, εὐρίσκω δίπλα μου τὸν γέρω, πάντοτε τρέχοντα καὶ γαυριῶντα ἀπὸ πολεμικῶν μένος.

— Ἄ! Δὲν ἤλπιζα ποτέ μου νὰ τῶκα σὲ τέτοιες στιγμῆς!... Τώρα ποῦ εἶδα τοὺς γύφτους αὐτοὺς νὰ φεύγουν, ἄς πεθάνω... Νομίζω πὸς δὲν ἔχουν ἄλλα τίποτε καλλίτερον νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μου!...

"Ελεγεν ὁ ἡττημένος τοῦ 97 καὶ ἔλασε καὶ ἐγέλα...

Πρὸς τὸ δειλινὸν εἰσιλθόμεν τροπαιοῦχοι εἰς τὸ Λοξέτσι καὶ ἀφοῦ ἐπήραμε νερὸ ἀνήλθομεν πρὸς τὸν ὑπεράνω αὐτοῦ λόφον. Ἦν ἀναπαυθόμεν ἐπ' ὀλίγον. Ὁ γέρος τότε ἐξηκολούθη ἐπάνω εἰς τὰ χόρτα, ἐξηντημένος πλέον ἀπὸ τοὺς ὑπερβολικοὺς κόπους. Εἰς τὸ πρόσωπόν του ἦμος καὶ τὰ μάτια του ποῦ ἦσαν καρφομένα εἰς τὸν οὐρανόν, ἔνθα ἄπειρα ἀστέρια ἤδη τὸν ἐφώτιζαν, ἐφανερώνετο ἡ κατὰ ἀράνταστη χωρὶς, ποῦ μπορεῖ νὰ ἀσθαινοῖ καρδιὰ ἀνθρώπου...

"Ὁ Χαραλάμπης μποροῦσε νὰ πεθάνη τώρα ἐνχαριστημένος! Εἶχεν ἴδι ἀπὸ τῆς τελευταίας κορυφογραμμῆς τῆς Ἀετοπόρᾶς, ἔνθα εἶχε φθάσει καταδιώκων τὸν ἐχθρόν, τὰ Γιάννενα, τὸ κάστρο καὶ τὴν λίμνην τους!...

Μετὰ τὴν μεγάλην ἐκείνην νύκτην ἦρχισε μία ἐβδόμη ἀνεστραφέντος ἀγώνος. Τὸ τάγμα μας ἠναγκαστάθη μετὰ τὸν ἄλλον στρατὸν νὰ ὑποχωρήσῃ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ νὰ ἀχωρηθῇ ὅπισθεν εἰς ἄλλας θέσεις, γιατί ἡ μέθη τῆς μεγάλης ἐκείνης νύκτος μᾶς εἶχε παρουσιάσει εἰς ἐπισφαλῆς θέσεις καὶ πολὺ πλησίον εἰς τὰ φλογισμένα στόματα τοῦ δράκοντος. Ἐβρεθη ἀκόμη καὶ ὀλίγου, ὅστε ν' ἀντιμετωπισθῆμεν ἀπὸ κοντὰ τὸ τρομερὸ Μαιζάνι, ποῦ ἀπὸ τὴν Κυριακὴ ἐκείνην, ἐσκόρπισε εἰς ὅλες τῆς κορυφογραμμῆς καὶ τῆς χωρῶδες πῦρ καὶ σίδηρον.

Ἐνθουσιάζομαι καὶ σήμερον τὴν ἀνέμωτον ἐκείνην σημαὴν καὶ πρωτοῦ ἀκόμη ἐξημερῶσαι ἐξελίσσεται εἰς τὰ ἀκροῖα τῆς Ἀετοπόρᾶς. Αὐτοὶ στρατηγικοὶ καὶ ἡμιοντικοὶ ὑπεργόρωποι τὴν ἐγκαταλείψαν τὸν προχωρημένον θέσεων μας, τοῦτο ἦμος δὲν ἤλαττονε τὴν λόχην καὶ στρατοῦ, ὅστις ἐβλέπευ εἰς τὴν πρὸς τὰ ὄπισθεν κίνησιν ἐκείνην, τὴν ὑποχώρησιν.

Εἰς τὴν οὐρανὸν τοῦ λόχου τότε ὁ Χαραλάμπης ἠκαλοῦντο ακρωτῆς καὶ περίλυπος, μὲ τὸ αὐτὸν ἐπὶ τοῖς ἡμέρας πρόσωπόν του ἀρχὸν ὡς ὁ θάνατος· πρὸ τεισοῦρον ἡμερῶν προηγήτο τοῦ λόχου τρέχον πρὸς τὴν νύκτην, τώρα τελευταίως ἔσπευε τὰ κομματιαμένα πόδια του εἰς τὴν κρητὴν ἐκείνην, ἡ ὁποία τοῦ ὑπενθύμωζε παλαιὰς ἡμέρας ἠθικῆς κατωπύσεως... Ποῦ καὶ ποῦ ἀνεστράφηκε στρέφον τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὄπισθεν ἔνθα κάτω χωρητὰ τὸ Λοξέτσι ἦτο σκεπασμένο μὲ μαύρους καπνοὺς· τὸ χωρὶν ἐκεῖνο ποῦ μὲ χαμμοσύνας κωδωνισμοὺς καὶ φωνῆς εἶχεν ὑποδεχθῆ τὸς ἐλευθερωτῆς του τὴν Κυριακὴν, τώρα ἐκαίετο ἐγκαταλειφθὲν ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους του, οἱ ὅποιοι ἔφρουρον πρὸ τοῦ ἐπιδημιούντος ἀγρίου ἐκδικητοῦ. Δὲν ὤριλε πλέον ὁ Χαραλάμπης, δὲν ἐγέλα καὶ ὅταν μετὰ μίαν ὥραν κρητῆς πρὸς τὰ ὄπισθεν ὄχουθόμεν εἰς τὰς νέας θέσεις, ὁ γέρος-στρατιώτης ἐσφοδίσθηκε ὅπισθεν ἀπὸ μίαν ξηρολιθίαν ποῦ ἔτσι μηχανικῶς ἔκτισε σὲ ὀλίγα λεπτά καὶ δὲν ἀνοίξε τὸ στόμα του πλέον. Καὶ ἦρχισαν αἱ τρομεροὶ νυκτερινοὶ ἀφηνειασμοὶ καὶ αἱ ἐπιθέσεις τῆς ἡμέρας, μὲ συνοδεύειν τὸ φοβερόν πῦρ τῶν πυροβολείων τοῦ Μαιζανίου, ἀδιάκοπον, ἀνεξάντηλον.

"Ὁ ἐχθρὸς εἶχε θρασυνοῖ καὶ ἀναγκασμένος καθ' ἐκάστην ἐπετίθετο μὲ μεγαλειτέραν σφοδρότητα κατὰ τῶν ὀλίγων βαρυστασιῶν τῆς Ἀετοπόρᾶς, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε πύση θυσίᾳ νὰ παραμελῶν εἰς τὰς θέσεις τὸν μέγιστον ἄτον ἔλθουν αἱ ἐνισχύσεις καὶ τὰ πυροβόλα.

"Ἐπρεπε μὲ πᾶσαν θυσίαν νὰ διατηρηθοῦν αἱ θέσεις, καὶ εἰς τὴν θυσίαν ταύτην ὁ λόχος μας προσέφερε ὀλοκαυτώματα πλούσια. Ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν κατὰ τὰς φοβερῆς ἐκείνης πρώτης ἡμέρας τοῦ Δεκεμβρίου, ὅπως ἀπὸ τὰ πρόχειρα προχωρήματα τάφοι ἠνοίγοντο βιαστικά-βιαστικά καὶ γενναῖοι στρατιῶται ἐσκαπόντο μὲ τὸ χῶμα ποῦ ἀκόμη ἦτον ὑγρὸν ἀπὸ τὸ αἷμά τους!..

"Ἐνα πρωτὸν — ἦτον ἡ ἐνάτη Δεκεμβρίου — κατόπιν φρικώδους νυκτὸς ἀφηνειασμῶν καὶ ἐκατόμβης νέων θυμάτων, ἦνοιξεν φοβερόν πῦρ ὅλα τὰ στόματα τοῦ τρομεροῦ τέρατος ποῦ ἠφαισταιῶδες ἐξηπλόνετο πρὸ τῶν Ἰωαννίνων. Συγχρόνως ἐκ τῶν ἀπέναντί μας ἐχθρικών θέσεων, κάτω πρὸς τοὺς ἀγγιλλοῦδες λόφους τὸ πῦρ εἶχε ἀρχίσει μανιώδεις, ἐνθ' ἕτερον τμήμα ἐχθρικών ἐπήρατο ἀκάθεκτον ὑποστηριζόμενον ἀπὸ τὸν βομβαρδισμόν, κατὰ τὸν θέσῶν μας, ἐπὶ τῶν ὁποίων οἱ ὑπερασπιστὰ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠραιώνοντο ἀπὸ τὸν καταστρεπτικὸν σίδηρον τῶν ἐρηγνυμένων ὀβίδων. Ὁ ἥλιος ἔδραπεν ἡδὴ ἀφ' ὑψηλοῦ τὰς καυστικὰς του ἀκτίνων καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα θερμαινομένη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπὸ τὰ φλέγοντα πυρὰ τῆς γραμμῆς καθίστατο ἀποπνευκτικὴ. Καὶ ὁ ἐχθρὸς ὀλοὸν ἐπλησίαζεν ἐν τούτοις μία ὑστάτη ἀντίστασις ὑπελπίετο, καθ' ἣν οἱ περισσώτεροι ἐξετίθετο ὀρθοὶ πλέον ὑπισθεν τῶν ὄχουρημάτων καὶ ἐβαλλον μὲ ταχέα πυρὰ.

"Ὁ Χαραλάμπης φοβερός ὡς ὁ Ἄδης ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι μὲ τὰ χεῖλη ἐσφογμένα, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθρούς, μὲ τὸ ὄπλον πυρακτωμένον, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἀδιάκοπα ἐξώρμα ὁ σίδηρος, ἦτον ὁ ἐκδικητικὸς θεός, ὁ ἅγιος Σίβας τῆς Ἰνδικῆς μυθολογίας. Μίαν στιγμὴν τὰ χεῖλη του τὰ κλειστὰ ἀνοίγονται, ἐκβάλλει τρομερὰν ὄβρον καὶ ἀναποδογυρίζεται πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ γέρου ἀφροὶ μὲ αἷμα ἀνακατωμένοι βρέχουν τὸ ἀμπέχονόν του. Ὁ Χαραλάμπης ἐξαπλοῦται μὲ τὸ ἕνα πλευρὸν ὀπισθεν τῆς ξηρολιθίας του, ἔχον διαμπερές τραῦμα τῆς κεφαλῆς. Ἐνας τραυματιοφόρος ἔτρεξε νὰ τὸν σηκώσῃ καὶ νὰ τὸν φέρῃ πρὸς τὸ χειρουργεῖον.

— "Ὁχι! Ἄφησέ με ἔδω!... ἐμούγκρισε. Τουφέκα καὶ σὺ... εἴμεθα τόσον ὀλίγοι!...

"Ὁ τραυματιοφόρος ὄμως ἐπέμενε.

— Στὸ διάολο καὶ σὺ!... ἐβρυχήθη, ἐνθ' ἑνὶ νέα αἷμα ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ στόμα του, ἀπεσπασθὴ ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ τραυματιοφόρου καὶ ἔπεσε λιποθύμος ἐπὶ τῆς γῆς.

"Ὁ τραυματιοφόρος βλέπων τὸν ἐχθρὸν πλησιάζοντα ἔλασε τὴν θέσιν τοῦ Χαραλάμπη καὶ ἤρξατο τὸ πῦρ. Τρεῖς, τέσσαρες ὀβίδες ἔπεσαν ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐπὶ τῶν προχωρημάτων μας. Στρατιῶται ἐτινάχθησαν μακρὰν διαμελισμένοι, ἄλλοι ἐτραυματίσθησαν, οἱ ὑπολειφθέντες ἐλάχιστοι τότε ἦρχισαμεν ὑποχωροῦντες πρὸς τὴν ὀπισθεν ὑψηλοτέρην κορυφογραμμὴν ἔνθα καὶ προχέιρος ὄχουρηθέντες διστηρήσαμεν τὴν ἀρταν.

Καθ' ὄλην τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα οἱ ἀφηνειασμοὶ ἐξηκολούθησαν νὰ μᾶς κρατοῦν ἐν διαρκεί ἀναμονῆς. "Ὅλοι ὄμοιοι αἱ ἐπιθέσεις ἀπεκρούσθησαν μὲ μέγιστον ἀκρωτῆς τοῦ ἐχθροῦ. Περὶ τὴν πρωΐαν ἐπιχειρήσαντες ἀντεπίσειν ἐκρημνίσσαμεν κάτω πρὸς τὰς προτέρας του θέσεις τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀνεκτήσαμεν τὰς θέσεις μας πρὸ τῶν ὁποίων φρικῶδες θέαμα μᾶς ἀνέμενε. "Ὅλοι ὄμοιοι ἀφίσαμεν τραυματίας κατὰ τὴν ὑποχώρησιν τῆς πρωταρίας εἶχον οἰκτρῶς ἀκρωτηριασθῆ. Τοῦ δυστυχῆ Χαραλάμπη οἱ ὀφθαλμοὶ εἶχον ἐξορμηθῆ καὶ τὸ στήθος γυμνὸν εἶχε καταλογισθῆ!..

Κακόμοιρε γέρον, ποῦ μὲ τὴν χαρὰν ὀλίγας ἡμέρας πρὶν εὐτυχισμένος ἐξήτεις τὸν θάνατον!... Ἄλλοιμονον ἦτο μοιραῖον ὁ φοβερός ἐφιάλης, ποῦ τόσα χρόνια σ' ἐβασάνιζε νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν τάφον καὶ ἐπάνω ἐκεῖ εἰς τῆς πριναρόφυτες Ἀετοπόρᾶς ν' ἀφήσῃς τὴν τελευταίαν πνοὴν μὲ τὴν πικρίαν, ἡ ὁποία εἶχεν ἐπικαθῆσει εἰς τὰ χεῖλη σου τόσον καιρὸ, χωρὶς καὶ σὺ νὰ χαρῆς τὴν μεγάλην χαρὰν ποῦ ἀναιρέεσο νὰ ἴδῃς ἐλευθερωμένα τὰ ξακουσμένα Γιάννενα...

EM. M. ΧΑΝΔΡΑΚΗΣ

@ ΚΒΑΡΦΟΣ 9

* ΑΠΟ ΤΑΣ ΒΙΒΛΙΚΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ *

* ΕΥΛ *

ΜΕΓΑΣ Δημιουργός του Σύμπαντος ανεπαύθη. Έπλασε τόν Βασίλεα της Πλάσεως, εκ τής πλευράς του έδημιούργησε τήν φραιάν σύντροφόν του και μέγας κήπος έδόθη διά νά διέρχωνται τήν εύτυχή ζωή των 'Ο Θεός έμφυσών πνοήν εις τό άριστοτέχνημα τής Φύσεως — τόν άνθρωπον — ανεφύσα αύτήν τήν εύτυχίαν. 'Αλλά τό πλάσμα άγνώμον ήπειθήσε. 'Ο Διάβολος υπό μορφήν έρπετοϋ ήπεισήλθεν εις τόν Παράδεισον. 'Ο ιδς τής κακίας έβρευσεν υπό τά μυρίπινα και καλλίχρωμα άνθη. 'Ο όφισ — μυσαρόν τής Δημιουργίας κατασκευάσμα — εφθόνησε τόν άνθρωπον. Και ήθέλησε νά τοϋ αφαιρέση τήν εύτυχίαν και τόν έδελέασε. 'Ο καρπός τής Γνώσεως — ό Πειρασμός — έχρησίμευσεν ως δέλεαρ.

'Ο όφισ άπατά τήν γυναίκα, ή γυνή παρασύρει τόν άνδρα. 'Ο όφισ κρατεί τό μηλον, τό άπηγορευμένον, και οι Πρωτόπλαστοι ήψώνουν τās χείρας διά νά τό λάβουν, διά νά τό δοκιμάσουν. Ποία ήπέροχος στιγμή! 'Η ανθρώπινη δυστυχία ενσκήπτει εύθύς από τής δημιουργίας. 'Ο όφισ ήπνομεύει τό έργον τοϋ Δημιουργοϋ. Οι άνθρωποι, όλιγόπιστοι, λαίμαργοι, περίεργοι, πίπτουν θύματα. Και οι εύτυχεις βασιλείς τής κτίσεως, οι ζώντες εν τη άπεράντη και μεγαλοπρεπή 'Εδέμ, χύνουν δάκρυα πικρά.

'Η Εϋα — τό μυστήριον τής Δημιουργίας — τό Κάλλος τό έπέραστον, ή θελκτική 'Αδυναμία, τό έμψυχον καλλιτέχνημα τής Χάριτος πλησίον τοϋ άνδρός — θύματός της — καλύπτει

τό πρόσωπον με τό άφθονον δάσος τής κόρης. Κλαίει τήν άπολεσθείσαν Εϋτυχίαν.

ε

'Η ρομφαία τής τιμωρίας ήστράφηεν. Οι παραβάται τής θείας έντολής, οι θελήσαντες νά έξομοιωθώσι προς τόν Θεόν έξεδιώχθησαν γυμνοί. Φύλλα συκής έκάλυψαν τ' άπόκρυφα μέλη. 'Ο όφισ σύρεται έκτοτε με τήν κοιλίαν — σύμβολον ποταπότητος και συχαμερότητος —. 'Ο 'Αδάμ δρέπει άκάνθας και τριβόλους, ή Εϋα έγινε ή μήτηρ παντός κακοϋ, πάσης θλίψεως πηγή.

ε

'Η τριάς αύτή, τό μοιραϊον αύτό σύμπλεγμα τής κακίας, κυριαρχεί έκτοτε και ανά τόν κόσμον ή Θλήης κόρη τοϋ Θανάτου είναι ή 'Ανασσα των ψυχών παρά τόν Παράδεισον, όρύσσειται εις τά έγκατα ή Κόλασις και κυβερνά τόν κόσμον έκτοτε, αντί τής Εϋτυχίας, ή όποία έξηφανίσθη με τό πρώτον δάγκωμα τοϋ άπηγορευμένου καρποϋ, ή 'Αμαρτία....

Δ. Ι. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

* ΑΔΑΜ * ΕΥΑ *

509

* ΑΠΟ ΤΑΣ ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΑΣ ΕΠΙΠΙΝΥΣΕΙΣ *

* Ο ΘΑΝΑΤΟΣ *

ΣΤΥΓΝΟΝ, άκαμπτος, παντοδύναμος ώς ο Θεός, βλοσυρός και άμειλικτος ώς τό Περρωμένον, ο Θάνατος Ιαταται κρατών διά τών

✠ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ✠

δύο σκελετωδών χειρών τό θανατηφόρον δρέπανον — τό όργανον τής έκμηδενίσεως —, τό όποϊον έπακολουθεί τήν ψαλίδα τής Άτρούπου.

Κόπτει αυτή τό νήμα τής ζωής και ο θάνατος δρέπει τά θύματα του. Δέν αποκάμνει ο μέγας τών Υπάρξεων Θεριστής, τής Ζωής ο Δήμιος. Σωρηδόν πίπτουν πρό αυτού τά θύματα. Θερίζει άδιακρίτως, εις όλον τόν κόσμον ταυτόχροτως. Νέους και γέροντας, δικαίους και άδίκους, πνευματώδεις και ήλιθίους, ωραίους και δυσειδείς, πλουσίους και πένητας. Τίποτε, τίποτε δέν μένει ποϋ να μη τό έγγίση τό τεράστιον δρέπανόν του, να μη μαράνη, να μη παγώση, να μη εκμηδενίση.

Ίδου έν θυμά του άκόμη. Μία παρθένος — Παναγία ωραιότητας και αγαθότητας — κλίνει άναπαυθείσα εκ τών πόνων, επί τής παγεράς άγκάλης του Χάρωνος, όστις ζηλότυπος του κάλλους και τής νεότητος, άκουμβή έπάνω της τό δρέπανον — σύμβολον τής αιωνίου κυριαρχίας του.

Πέπλος πένθιους πίπτει επί τών ώμων του ώμοϋ, του τυφλου και κωφου Κατακτητου, του όποϊου ο θρόνος στηρίζεται εις όστα φύδην μίγδην έστιβαγμένα, τό σκήπτρον αποτελείται από νεκροκεφαλάς, τό στέμμα του από μαργαρίτας — δάκρυα δδύνης τής ψυχής. Κατακτητής άήτητος, παγκόσμιος, περιστοιχιζόμενος από φύλλα μαραμένα, από όφεις λοβόλους, από συντρίμματα.

Εις τό σύμπλεγμα τών καλλιτεχνικών γραμμών, οια αντίθεσις μορφής. Άσχημος — Όραία. Η Ισχύς — ή άδυναμία. Η σκαϊότης — ή χάρις. Η αιωνία ζωή — ή πρόσκαιρος πνοή.

Τό άγνωστον! Ο τύραννος τής ψυχής, ή άδυναμία του Πνεύματος. Τί κρύπτει εις τά βάθη ή γή; Ποϋ τήν σύρει ο Σκελετός τήν Παρθένον;

Η καλλιτέρα άπάντησις θά ήτο έν μέγα έρωτηματικόν και άτελεύτητοι σειραί αποσιωπητικών...

ΔΑΦΝΙΣ

* Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΡΝΙΟΥ *

(ΔΥΩΔΙΑ)

✪ ✪ ✪

ΣΤΙΧΟΙ Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ ✪ ΜΟΥΣΙΚΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

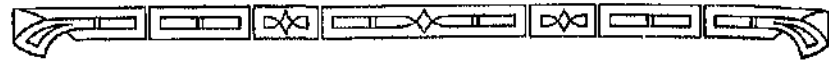
Μέτρια στην κίνηση

Πιάνο

Α' Φωνή

Β' Φωνή

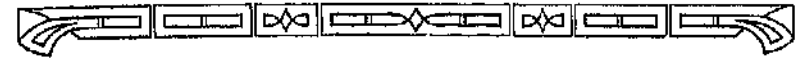

yin kai pi - va tis pino-ou-ke vo te.
 yin kai pi - va tis pino-ou-ke vo te.

yu-ya - ai npiu iuv au-ya
 yu-ya - ai npiu iuv au-ya

- pna - de ton a-sis mi-np ays-ri - vo uia - na - vas aito pro.

'E - xei kru-yu - pu nra - si - va - da vi-pa-see
 'E - xei kru-yu - pu nra - si - va - da vi-pa-see

xi - de pa-nai - va oti-va mo - va yu tha - mi-ka - la -
 xi - de pa-nai - va oti-va mo - va yu tha - mi-ka - la -

- pna - de ton a-sis mi-np ays-ri - vo uia - na - vas aito pro.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΕΥΓΕΝΙΔΗΣ, τὸν ὁποῖον ἡ «Ποικίλη Στοά» δημοσιεύει τὴν εἰκόνα, εἶναι ἀνιμωροσφηγῆτος ὁ κυριώτερος παρτίγων τῆς ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικῆς πρωτοβουλίας καὶ ζωῆς. Γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀντιπληρώσας τὰς σπουδὰς του εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τὴν ἀειμνησίαν Ἰωάννην Παρῆαν, ἀνεπέτυχθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ πνεύματος τῶν δύο πόλεων, αἰῶνες τοσοῦτον στενῶς διὰ πειλαῶν ἀνιμωρήσεων συνδέονται πρὸς ἀλλήλας. Ἡαῦτις ἢ ὀρεῖται τοῦ κατεδεικνύει ταῦτα, καὶ ἀληθῶς δύναιται νὰ λεχθῆ ὅτι ὑπέβη Βυζάντιος μὲν πρωτίτως, ἀλλὰ καὶ Ἀθηναῖος, ἀκριβῶς ὡς ὁ ἀσπίτης Ἀνδρέας Συγγρός.

Νεώτατος, μετ' ἀντιλήψεως ὀξυτάτης καὶ ἐνεργητικότητος ἀκαταβλήτου, φλεγόμενος ἀπὸ τὸν πόθον νὰ βυθίσῃ ἐπιτερός, ἐπεδόθη εἰς τὴν ἐργασίαν, ἀπολουθὼν τὰς παιδικὰς παραδόσεις καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Ἰδρυσάμενος πρῶτον Συντροφικὴν ὑπὸ τ' ὄνομαί του Τραπεζίου, ταύτην βραδύτερον μετεσχημάτισεν εἰς Ἀπόνημον Ἐταιρείαν Συναλλαγῶν καὶ Ἀξιών, τῆς ὁποίας οἱ μέτοχοι εἶδον θανμασίως ἐξηρακλισμένα καὶ ἐν διαρκεῖ προόδῳ τὰ συμφέροντά των. Ἡ Ἐταιρεία αὕτη ἀπέκοπεν ἀπυχῶς τὸν δρόμον της, ἐνεκα τῶν δυσχερειῶν τὰς ὁποίας παρενέβησαν εἰς τὴν ἀνανέωσιν τοῦ προνομίου αὐτῆς ἢ πρὶν ἢ ἀπολυταρχία, ἥτις ἐπελήθει νὰ καρποθῆ ὠφελήματα μισθώδη καὶ ἔκρομα, αἵτινα ὁ Ἐδστάθιος Ἐυγενίδης ἀπέκρουσεν. Ἐὰν ἡ Ἐταιρεία Συναλλαγῶν καὶ Ἀξιών ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐργασίας της, θὰ ἦτο ἀσφυκτῶς σήμερον τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν Τραπεζικὸν Ἰδρυμα. Μετὰ τὴν διύλισιν της ἐπανίδρυσεν τὴν πρώτην συνεταιρικὴν ἐπ' ὀνόματι του Τραπεζίου, ἔχων ἐδέλπιδα διὰ τὸ μέλλον συνεργάτην τὸν υἱὸν του Στέφανον.

Ἄν ἦτο δυνατὸν ὁ Ἐυγενίδης νὰ περιορισθῆ εἰς τὴν πρόοδον μόνον τῶν ἰδίων συμφερόντων. Ἀεικίνητος καὶ ἐπιχειρηματικὸς ὡς ἦτο φήσας, μετέσχεν ἐνεργῶς, νεώτατος ἀκόμη, τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐταιρείας τῶν Ἀνατολικῶν Σιδηροδρόμων, τοῦ ἐπισημειωμένου τούτου ἔργου, τοῦ συνδέσαντος τὴν Τουρκίαν ἀφ' ἑνὸς μετὰ τῶν Κρατῶν τῆς Ἑυρώπης, ἀναπτύξαντος δ' ἐξ ἄλλου τὰς ἐνδοχρηστικὰς ἀλλὰ πωρημελημένους Ἀσιατικὰς Ἐπιχειρήσεις. Οἱ Γερμανοὶ κεφαλαιοῦχοι, οἱ πρωτοστατήσαντες εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην ἐργασίαν, ἐγνώριζον παρὰ τοῦ ἐπισήμου ἀντιπροσώπου των

Μετὰ τὴν ἀνομιαν δημοσίευσαν τοῦ διὰ τὸν Ἐδστάθιον Ἐυγενίδην ἄρθρον ἀγγελιοῦ καὶ ὁ θάνατος τοῦ μεγάλου πατριῶτου καὶ φιλογενναίου ἀνδρός. Ἡ «Ποικίλη Στοά» ἐγκαρδίως συμμεριζομένη τὴν ἐθνικὴν θλίψιν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ Ε. Ἐυγενίδου, θὰ διασώσῃ εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἐπομένου τόμου αὐτῆς ἰδιωτικῶν τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ πολυτίμου καὶ διατηρητοῦ ὁμογενούς.

E. Eugénides

δτι μετά της συμμαχίας του ζέκτου ημών όμογενοὺς ήθελον άσφαλῶς προαγάγει την επιχειρησίν των.

Οδχι μικροτέρα είναι ή συμμετοχή του εις τὸ έργον της Έπιταρτίας των Μοραπολλίων των καινών της Τουρκίας, συμμετοχή μὴ περιορισμένη εις χοήρια, άλλ' επεκτεινομένη εις τὸ διοικητικὸν μέρος επιχειρήσεως τόσοσ σημαντικῆς διὰ τὸ Τουρκικὸν Κράτος.

Ἡ θέσις την ὁποίαν διὰ της ίδίας μόνον εδρυθῆς και Ικανότητος κατέκτησαν ὁ **Εδγενίδης** εις την Κωνσταντινουπόλιν, ήτο επόμενον τὰ έλκύση την προσοχήν των τε εν τῇ Τουρκίᾳ και εν τῇ ξένην τραπεζιτικῶν κέντρων, οἵτινες επεζήτησαν και επιδιώκοναι την συμβολήν της πείρας και της ιδιοφυθῆς του. Οἷται, εντός των άνωτέρων δύο μεγάλων ιδρυμάτων, είναι Σύμβουλος της Γερμανικῆς Τραπεζῆς της Ἀντιοχῆς, της Ἀθηναῖκῆς, Ἀντιπροέδρος της μετά την μεταπολιτευσιν ιδρυθείσης Γενικῆς Ὀθωμανικῆς Έπιταρτίας εν γένει δὲν διαήρξεν εν Κωνσταντινουπόλει έργον έμπορικὸν ή τραπεζιτικὸν κέντρον εις τὸ ὁποῖον δὲν ανεισφέρε μετὰ των κεφαλαίων και την προσωπικὴν εγνασίαν του, γενόμενος οἷτω σοβαρὸς κενάρον εις τὰς επιχειρήσεις άν μειέχη, και εξυπηρεσῶν σιγχερότως τὸ ὁμογενὲς στοιχείον, τὸ ὁποῖον εν γένει διὰ των επιχειρήσεων ταύτων άποζῆ και προάγεται. Πόσοι Ἑλληνοκύριες ελοήθησαν και τῇ προσοσίᾳ αὐτοῦ διακρίθησαν εις τὰ τραπεζιτικὰ ταύτια καθιδρύματα, τὰ ὁποῖα άγονίζονται τὰ καινοσημοσιν άποκλειστικῶν βιοποριστικῶν καινοφύγων οἱ καθολικοὶ της Ἀντιοχῆς!

Ἀξία οδχι ήτιον Ιδιαιτέρας αναγρωφῆς είναι ή ενεργητικὴ και φιλανθρωπικὴ εγνασία του **Εδσταθίου Εδγενίδου**. Ἐκ των ιδρυτῶν και διαρκῆς πρόεδρος της Φιλανθρωπικῆς και Ἑκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος, της τραπεζοτοῦ, τὴ Ἑλληνικὰ σχολεῖα της Θράκης εν των ιδρυτῶν και ὁ πρώτιστος μαχλὸς του Ἑλληνικῶν Ἑμπορικῶν Ἑπιμηλητηρίων. του ισοῦτον άποτελεσματικῶς εξυπηρευτῶντος τὸ ήμέτερον έρπῶσιον, άλλεπαλλήλως Πρόεδρος της Ἑλληνικῆς κοινοτήτος Σταυροδρομίου, Σύμβουλος εις παιδαγωγίαν εν του Ζωσιπέου Παρθενιαγωγείου, μέλος και πλειστάκις διορηθῆς του Ἑλληνικῶν Φιλολογικῶν Συλλόγων Κωνσταντινουπόλεως, του «**Παρθασσοῦ**» των Ἀθηνῶν, της Έπιταρτίας προς διδύσιν Ὑπελλίμων Βιβλίων, ανεισφέρων εν τῇ αὐδῶν πατριωτισμῇ του και διὰ των Ἑθνικῶν Στόλων της Ἑλλάδος και διὰ τὸ ήδη άργυροῦμενον άεροπυρικῶν πῶμα.

Ἀνήγειρε περικαλλῆ **Εδγενίδεια** Ἑκπαιδευτήρια εν Ηρωόσῃ, εν Κωνδύλῳ του Βοσπόρου και προτίθειαι τὰ οδοδομήσῃ τωαύτια και εν Νεοχωρίῳ. Ἀνεπλήρωσε μίαν άνάγκην των Ἑθνικῶν ημῶν Νοσοκομείων εν Ἑπιταρσίῳ, άνοικοδομήσους τὸ χοήσιον Φαρμακείον. Ἀλλ' οδδεις εν τῇ κόσμῳ τούτῳ ηδύχησε τὰ εἶπη δι είναι άπολύτως εδνυχῆς, και ὁ **Εδγενίδης** δὲν ήτο δυνατὸν τὰ μὴ άποτίσῃ των μικρῶν φῶρον, των ὁποῖον προσφέρει ή ανθρωπότης εις τὸ άδυσώπητον πεπρωμένον. Ἀπόλεσαν αἰφνιδίως των δευτερότατον υἱόν του, τον εδηνῶ, τον γλυκῶν και αγαθῶτατον **Παντιᾶν**, κατὰ τὰς πρώτας δὲ φρικτὰς ήμέρας της δδύνης του

εζήτησε τὰ εβρη κάποιαν παρηγορίαν και ανακούφισιν διὰ της πραγματοποιήσεως ένδς φιλανθρωπικῶν έργων, τὸ ὁποῖον επλήρωσε μίαν υπερτάτην κοινωνικὴν άνάγκην. Εἰς μνήμην του παμφιλτάτου υἱοῦ του ίδρουσεν εν τῷ κέντρῳ του Σταυροδρομίου Οἰκονομικὸν Συσσίτιον, τὸ ὁποῖον επροκοδότησε και εις ὁ εδρίσκοναι θεερμῆν και ὑγιεινῆν τροφήν οἱ άπόκληροι της τύχης.

Τοιοῦτος ὁ άνηρ του ὁποῖον ή «**Ηοικίλη Στοδ**» δημοσιεύει την εικόνα. Είναι γνώριμος και συμπαθῆς μορφή εις την Ἀθηναῖκην κοινωνίαν, την ὁποίαν τακτικῶς επισκέπτεται και ἔτιος. Τὰς υπηρεσίας του ανεγνώρισεν ή Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τιμήσασα διὰ του Ἀνωτέρου Ταξιόχρον' άλλὰ και ή Τουρκικὴ διὰ της Μεγάλης Ταυίας του Μεδξηδιε ήθέλησε τὰ άνομολογήσῃ τὸ ενεργότατον μέρος του άνδρὸς εις την έμπορικὴν και τραπεζιτικὴν της Κωνσταντινουπόλεως διάπλυσιν, τὰ άμείψη εν αὐτῷ των ενεργητικῶν κοινωνικῶν παράγοντα, ὁ ὁποῖος χορηγοποιεῖ τον πλοῦτόν του υπὲρ Ἑθνικῶν Ἑλληνικῶν έργων, άλλὰ και τιμῆ την βασιλίδα των πόλεων, εν ἣ ενεργήθη και κατέλαβε διὰ των ίδιων δυνάμεων υπέροχον θέσιον. Ἐκεῖ ὁ **Εδγενίδης** άναφαίνεται πάντοτε ὁ γενναῖος και άφιλοκερδῆς, ὁ άπειδῆς και μηδέποτε εκπίπτων, ὁ χορηγὸς και ὁ προστάτης ὁ πρόθυμος παντός έργατου της Ἑθνικῆς ιδέας, ὁ πρωτεύων εν τῇ ενεργείᾳ της υποστηρίξεως παντός ενεργητικῶν και χορηγίμου σκοποῦ διὰ της παρὰ τοῖς κρατοῦσι εν Τουρκίᾳ ὁπολήψεως αὐτοῦ, πλειστάκις δὲ συντελέσας εν σιγῇ ἐπ' αγαθῶ, διὰ τὰς άπειλουμένας προνομίας και της Ἑκκλησίας και του Γένους.

Μεγαλοπράγμων του καλοῦ λειτουργὸς, άποτελεῖ σήμερον μίαν προσωπικότητα εκπροσωποῦσαν την ἄβροτέραν και εδτροπρεπετέραν δρασίαν των εν Κωνσταντινουπόλει ελευθέρων Ἑλλήνων. Ἰσχυρῶς κρῖσεως και Ικανότητος άνηρ, άλλ' ενταυτῶ και εμπνευστῆς ένθους και δημιουργὸς εδρωσίων αρχῶν, αντιπροσωπεύει τον γνήσιον τύπον του Ἑλληνοσ Πατριώτου, του μοχθοῦντος με τὸ μυιδίαμα, του πονοῦντος, του μετ' άφοσιώσεως εργαζομένου. Με ιδεώδη μεγάλα, με πόθους θερῶς, με δνεια άκόμη και χιμαίρας, παρ' ὄλην την ήλικίαν του, με άπείρους γλυκεις στοχασμοὺς διὰ πάν ἔτι δύναιται τὰ συντελέσῃ προς επίθῃσιν του εν τῇ ξένη Ἑλληνικῶν γοήτρων, ὁ κ. **Εδσταθίος Εδγενίδης**, διατηρεῖ αναλλοίωτον μέσα εις την ένθουν ψυχῆν του, ένα Ιδιαιτερον αισθηματικὸν κόσμον, διὰ τὰ ένθουσιᾶ, τὰ σιγανῆ, τὰ εμψυχῶν, τὰ παρηγορῆ και ενθαθῶντη.

* Ο ΔΡΑΚΟΣ *

ΌΤΑΝ ήρονα παιδάκι, μούλεγαν 'στὴ καρμύθου,
 Πῶς ἕνας μέγας Δράκος, μ' ἄκουε καὶ κρῖνε στήθου,
 Τὰ κημένα τὰ παιδάκι, ὅσα ἔπαυς τῶν σοντιζάνου.
 Τὰ βουφάει μὲ μισοὶ καὶ αὐτὸ τὸν δὲν χοιζάνου.
 Ἐμεγάλουσα, καὶ τὴν βλέπω, πῶς τὰ καρμύθου
 Λίγο μόνον ἔρθαν φέρει καὶ πολλή-πολλή ἀλήθειαι:
 Δράκος εἶν' ἡ ἀμορφιά σου, καὶ ἀκλήρη καὶ κρῖνα μένει,
 Καὶ παιδάκι εἶν' ἡ καρδοῦλες, καὶ βουφάει καὶ δὲν χοιζάνου.

ΞΕΝΙΤΕΜΜΕΝΟΣ

* Ἀθηναϊκὴ εὐμορφιά!! *

Παρίσι, 10 Νοεμβρίου 1913

Ἀγαπητὴ μου φίλε κ. Ἰ. Ἀρσένη,

ε εὐχαριστῶ θερμὰ γὰρ τὸ πολὺτιμο ἀντίτυπο τῆς φιλάτης «Ποικίλης Στοᾶς» καὶ σε συγγαίρω διὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς. Φυλλομετρῶνάς τὴν τί δὲν ἀναπολώ καὶ πόσο δὲν συγχαροῦμαι. Πρὸ πάντων ὁμῶς πρέπει νὰ ὁμολογήσω τὸν θαυμασμόν μου, πρὸς τὸ ἱερὸν πῆρ τὸ ὅποιον ἀκοίμητον, σὺν κάτω ἀπὸ ξερὰ κλαδιά, σοῦ διαπλέγει πάντα τὰ στήθη. Ἐχει, λοιπὸν πίστη ἀκόμα; Χαίρει καὶ ἀγάλου. Ἐλπίζω μαζί σου ν' ἀνέτειλαν καὶ πάλιν χαροῦσονται ἡμέραι διὰ τὸ ἔργον σου τὸ ὅποιον παρουσιάζει μίαν γενναίαν ψυχὴν καὶ μίαν μεγάλην πάντοτε καρδίαν.

Σπεύδω ἀμέσως νὰ σοῦ ἀποστείλω, ὅτι ἔχω ἔτοιμον εἰς στίχους ἴσως τοὺς τελευταίους μου ποῦ εὗρισκα μεταξὺ τῶν χαρτιῶν μου — γιατί ἀπὸ πολλοῦ δὲν γράφω, δημοσιεύοντας κάποτε — πολὺ σπανίως, ὅτι ἀπομένει ἀκόμη ἀπὸ παλαιῶν καλῶν καιρῶν ἐργασίαν. Ἐπιθυμῶ ὁμῶς καὶ ἀπαιτῶ νὰ τοὺς δημοσιεύσῃς χωρὶς καμμίαν ἐπίδειξιν, μετριοφρόνως καὶ χωρὶς πομπὴν εἰς καμμίαν προχωρημένην σελίδα τοῦ προσεχοῦς τόμου. Ἐναι ἄπλως ἡ ἀποστολὴ τῶν ἀδελφικῆς συγκατοικίας μαζί σου, χωρὶς ἀξίωσιν νὰ κρίνω τὸ θαυμαστόν σου πάλαιμα μὲ τοὺς ἀνθρώπους, τὰ πράγματα καὶ τοὺς Θεούς.

Ὅπως ἐννοεῖς, τὸ γράμμα σου — πόσα δὲν μοῦ ἔφερον εἰς τὴν μνήμην καὶ πόσον δὲ μ' ἐγύρισεν εἰς τὰ ἀγύριστα ὀπίσω... βεβαιώσου — γνωρίζεις τὰ πρὸς ἐσὲ ἀισθηματὰ μου — ὅτι ἂν τὰ πράγματα, καὶ ὀλίγον ἤμποροῦσα νὰ τὰ πιέσω, θὰ ἔκαμνα τ' ἀδύνατα δυνατὰ διὰ τὰ σ' εὐχαριστήσω περισσότερο. Ἀλλ' ἡ πενταετής μόνωσίς μου καὶ ἀπομάκρυνσις κίμνει περισσότερο καὶ ἀπὸ ἀδύνατον κάσαν κίλην διάθεσιν καὶ ἐπιθυμίαν διάπτωρον. Δὲν ζῶ ἄλλως τε ἐδῶ κοινωνικὴν ζωὴν ἀλλὰ καταγίνομαι εἰς μελέτας ἰδιαιτέρας, δὲν συναναστρέφομαι παρὰ Γάλλους ἐλαχίστους καὶ ἐτοιμάζω εἰς τὸ πεζὸν ἐργασίαν ἄλλην δημιουργικὴν τὴν ὅποιαν θὰ ἐκδώσω ἀργότερα εἰς ἓνα ἢ δύο τόμους.

Σὲ φιλω λοιπὸν καὶ εἶμαι εἰς τὸ μέτρον τῶν ἀσθενεσιῶν μου δυνάμεων

Πάντα δικός σου

ΜΙΑΤΙΑΔΗΣ Α. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

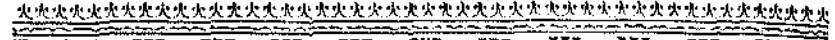

* ΕΣΠΕΡΙΝΟΙ ΠΝΤΙΛΛΟΙ *

Ἐπὶν κόρη μου

Ἐνα τραγοῦδι τὸ πρῶτ	Χίλιων πουλιῶν ὀχλοσὴ,
Κ' ἄλλοί μου σὰν ἄγγισαι,	Καὶ κελαιδίστερα ἀκόμα βροσση,
Τρέμει ἡ καρδιά μου νὰ βραγίσση	Τραγοῦδι νὰ σὲ πῶ, ἢ μεθίσση;
Κ' εἶναι κομμένη μου ἡ πνοή,	Ὡ δοξασμένοι νάναι μου οἱ Θεοί!

Καὶ σὲ βασιλεμένη μου ζωή,
 Χαρά σου τέτοια δύση,
 Ἐρὸ κλαδί ποῦ τῶχει ἄγγισαι
 Μίαν αὔρα καὶ τὸ κάνει καὶ θροεῖ.

Κῶμα καὶ κρῖνο

ΣΤΕΦΑΝΕ τοῦ γυαλοῦ τὸ κρῖνο
Σκωμένο ἀπάνω πρὸς ἄγρο,
— Γιατ' εἶναι ἀβραμ σου γὰ πῖνα
Κῶμα οὐλητό;

Κ' εἶναι τὸ γέμικο τὸ κῆρα
Προβλεπτο καὶ σκοθρωπτό,
— Τὸ ξέρω, εἶναι ἄδικο καὶ κοῖμα
Νὰ σ' ἀγαπῶ.

Τραγουδιὶνι σὲ ἀγαπῶ σκαῶδ

ΤΟΥΤΑ τὰ λουλούδια ποῦ εἶναι
Αρωμαμένα, μορφομένα,
Καθὼς ἄλλοτε μ' ἐμένα,
Τοῦδε μόνῃ αὐτοῦ ἀγροῦς,

Ἴδια οὖν καὶ τότε γίνε,
Ἐνταῦθα ἄνθησαι πόρτε,
Καὶ ματιὰ ἴστανε' ἀκούτε
Ὅπως φαίνοντ' τοῦς νερούς.

Ἐξ ῥίμο ἀεθαμένο

ΚΑΙ μὲ τὸν ἄγρον τὸ βοριά τὸ μάτι μου πρὸ κλαῖνε
Καὶ μὲ τὸ βορῶν καὶρὸν σὺ φύλλα ἀπάνω τὰ ξερὰ,
Μὰ πότερον αἴθε φορεῖ,
Πόρτε' ἢ ἀνοιξὴ χωρὶς τότ' ἀκριχημένη!

Μετάνοια

ΧΑΙΡΕ μακαρίθην γυαλέ, ποῦ μάτινι τότ' ἐμὲ καλεῖ,
Τὸ μάτινι πῶς ἀνέβρωτας, μὰ μαγεμένη σου ἀπρη,
Ἵς πῶς ληρονηθήκατε καζόντας ἀγροῦνι σὺ γυαλοῦ
Καὶ πῶς βρεθήκατε ἄζωρον μὲν αὐτῶν τῶν ἀλίων τὰ μῖνι...

Ἐρωταῶδισιν μὲ τὰ τουτουδία

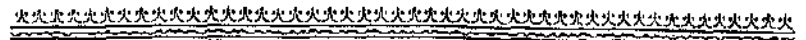
ΕἶΜΑΝ τὰ ῥόδα κινθωμένα,
— Φαδρὸ τραγουδιὰ πρὸς κέντρα
Γιὰ μᾶς δὲν εἶναι;
Κεῖσε καὶ σὺ, οὐλομένη κρῖνε,
— Αἴζωρον γὰρ μένει;

Κι ἀπολογίθη ἢ στοιχημένη
Ψυχῇ, — εἰ τότ' ἐμὲ ἀμυρῖνε
Καὶ εἰ μοῦ λείπει;
Ἐν' ἢ χωρὶς γὰρ μὲ, σ' ἢ λείπει,
Παράνοια, ξένη.

Μὲν δὲ σὺς χαίρωμαι, καὶν μῖνε
Σὺς κλαῖτο, φτωχά, αὐτὸ μακαρίθην,
Ἄλλοθινοῦ σὺς!
Τὸ στοιχημὸ μου αἰσθηνὸ σὺς,
Χρόνια φορεῖτε.

(Παρίσι, Νοβέμβριος τοῦ 1913)

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

* ΤΟ ΔΕΝΔΡΑΚΙ * Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ *

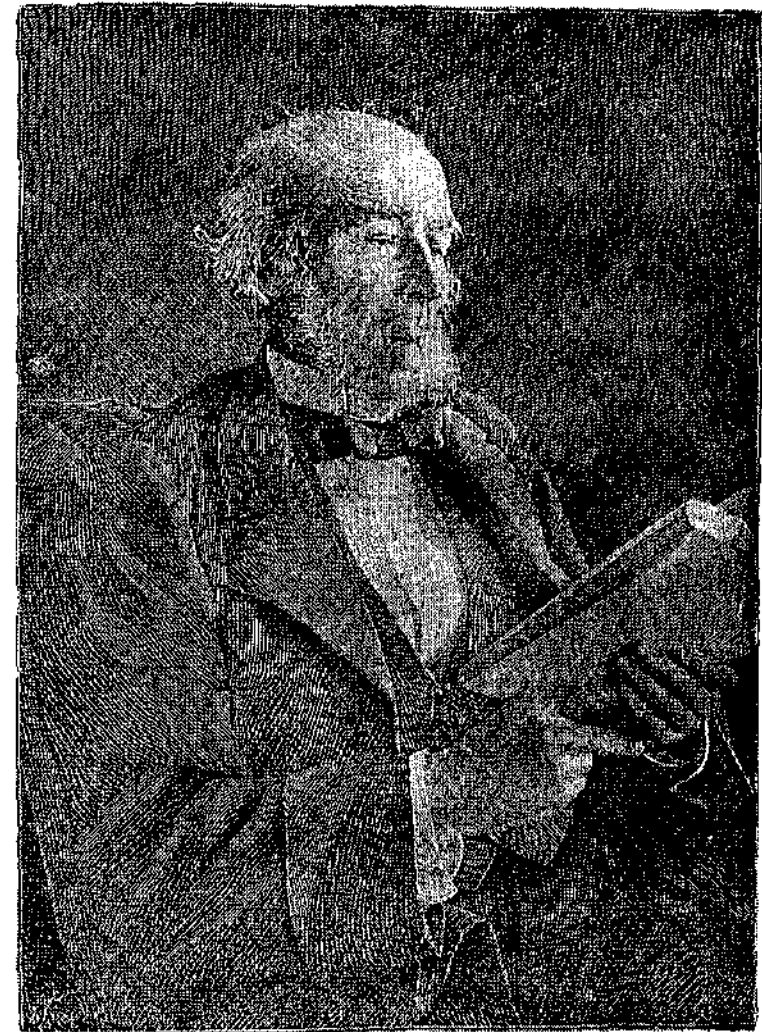
Τὸ δένδρακι πῶς λογίζει
Στὴ ματιὰ τοῦ βορριά
Καὶ τὰ φύλλα του πῶς πέφτουν
Κτεταῖα στὴ γῆ ξηρά.

Τὸ δένδρακι κ' ἂν θὰ μείνη
Κάμποσο καιρὸ γυμνὸ
Θάλλη ἢ ἀνοιξὴ καὶ πάλι
Θὰ ἀνθίσση φουρτωτά.

Ἔτσι κ' ἡ φτωχὴ καρδιά μου
Στοῦ καὶρ' ἐμὲ τὴ φτωχά
Συγαλιόνη ἀπὸ τὸν πόνο
Καὶ λογίζει σὰν Ἰού.
(1912)

Ἡ φτωχὴ ὅμως καρδιά μου
Ἀπ' τὸν πόνο μαγαμμένη
Ἄνοιξὴ δὲν μαγερεῖται
Καὶ θλιμμένη πάντα μένει.

EPPIETTH NIXA

Ο μέγας Βερνάνος γιδόσφορος